

NUORTEN TILANKÄYTTÖ JA TILAKOKEMUKSET

Nuorten oleskelu vapaa-ajallaan puolijulkisissa
kauppakeskuksissa ja oleskelun rajoittaminen eri keinoin

Juulia Jalava, 2429663

LuK-tutkielma

Maantieteen tutkimusyksikkö

Oulun yliopisto

29.4.2017

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkielman aihe on nuorten vapaa-ajan tilankäyttö ja sen rajoittaminen julkisissa tiloissa, joista keskityn etenkin kauppakeskuksiin. Nuoret käyttävät vapaa-ajallaan paljon julkisia tiloja, joissa on helppo oleskella ystävien kanssa ilman suunniteltua tekemistä ja vanhempien kontrollia. Kauppakeskukset ovat viime vuosikymmeninä lisääntyneet nuorten olemisen tiloina merkittävästi, sillä ne ovat lämpimiä, helposti saavutettavissa ja niissä on myös yleensä helppo oleskella. Kaupunkien julkisen tilan vähetessä ja kaupallistuessa, on tilojen käyttöä alettua rajoittaa vahvemmin kuin ennen. Kaupallistuminen on lisännyt tilojen muuttumista kulutuskeskeisiksi, ja kuluttamattomat tai muiden kulutusta häiritsevät halutaan sulkea tiloista. Tietyt ihmisryhmät halutaan sulkea ulos tilasta erilaisten syiden, kuten demografisten tekijöiden (esimerkiksi ikä, sukupuoli tai koulutus), ulkonäön tai käytöksen takia. Rajoittaminen tapahtuu esimerkiksi kameravalvonnan, tietynlaisten äänien, penkkien vähentämisen tai vartijoiden avulla.

Tässä tutkielmassa tarkastelen kirjallisuuden kautta sitä, millaisissa tiloissa 12–17-vuotiaat nuoret tyypillisesti vapaa-aikaansa viettävät. Keskityn siihen, miten nuoret kokevat heidän tilankäyttönsä rajoittamisen etenkin kauppakeskuksissa. Tarkastelemieni tutkimusten mukaan kodit ovat nuorille tärkeitä olemisen tiloja, mutta myös harrastuspaikoissa, ulkona, kauppakeskuksissa ja nuorisotiloissa vietetään aikaa. Tilojen valintaa määrittävät erilaiset asiat, kuten sukupuoli ja asuinpaikka. Kavereiden seura on kuitenkin tärkein syy valinnan taustalla. Nuoret kokevat, että heidän tilankäyttöön esimerkiksi kauppakeskuksissa rajoitetaan. Suurin osa on kokenut järjestyksenvalvojen tai vartijoiden toiminnan positiivisesti, mutta valitettavasti nuorilla on myös negatiivisia kokemuksia. Nuoret kokevat epätasa-arvoisena kun samoja sääntöjä rikkovia aikuisia ei huomauteta kuten heitä. Kauppakeskusten säännöt eivät ole nuorista aina selkeitä, eivätkä välttämättä perusteltujakaan. Kauppakeskuksissa tulisi pohtia, ovatko yksittäiset häiriötekijät haitallisempia, kuin nuorten totaalinen sulkeminen tilasta. Sulkeminen tilasta nyt voi johtaa siihen, etteivät nuoret välttämättä tulevaisuudessakaan halua tulla kauppakeskukseen. Etsivän nuorisotyön avulla esimerkiksi kauppakeskuksiin voitaisiin perustaa vain nuorille tarkoitettuja tiloja, joissa he saisivat oleskella häiritsemättä muita. Ottamalla nuoria mukaan tilasuunnitteluun voitaisiin lisätä nuorille mieluisia tiloja.

SISÄLLYS

JOHDANTO	4
TEOREETTINEN VIITEKEHYS	6
Nuori ja nuoruus	6
Relationaalinen tila	7
Arjen tila	10
Avoin/suljettu ja julkinen/puolijulkinen tila	11
Tekemisen ja olemisen tilat	13
Tilankäytön rajaaminen	14
NUORTEN TILANKÄYTTÖ	16
NUORTEN TILAKOKEMUKSET JA TILANKÄYTÖN RAJOITTAMINEN	23
POHDINTA	27
Jatkotutkimuksen näkökulmia	30
LÄHTEET	32

JOHDANTO

Kaupunkikeskustoissa liikkussa on nykyään hyvin tavallista törmätä suureen määrään nuoria. Nuorten toiminta keskittyy lähinnä oleskeluun, tai nuorten kielessä useammin ”hengailuun”. Tarve nuorten yhteiselle, katetulle ja lämpimälle kokoontumispaikalle on samanlainen kaikkialla. Kadut ovat olleet nuorten aluetta 1960-luvulta alkaen, ja jokaisella porukalla oli oma ”reviiri” kaupunkitilassa. Sotien jälkeinen muuttoliike kaupunkeihin sai aikaan yhteiskunnallisen muutoksen ihmisten etsiessä yhteisöllisyyttä ja ryhmäidentiteetin kautta myös itseään, jolloin kaduille levisi niin sanottu jengikulttuuri (Moilanen 2017). Tähän nuorten katukulttuuriin on noin viimeisimmän vuosikymmenen aikana tullut Suomessa muutos.

Katujen sijaan kauppakeskukset ovat yleistyneet nuorison arjen tiloina, mihin liittyy kuitenkin monenlaisia ristiriitajoukkoja. Ouluun vuonna 2016 avatun kauppakeskus Valkean kesäkatu on nuorten suosimaa aluetta, ja se on saanut entistä enemmän huomioni kiinnittymään heihin ja heidän toimintaansa. Pienemmillä paikkakunnilla jopa yksittäinen kauppa voi kerätä nuoria tiloihinsa pitkienkin matkojen päästä, jolloin tilat saattavat alkaa käydä ahtaiksi kaikille asiakkaille (Lampela ym. 2016). Kauppakeskukset ovat tarkoitettuja lähinnä kaupallisiin tarkoituksiin, kuten ostoksien tekoon, ja oleskelevat nuoret saattavat ei-maksavina asiakkaina häiritä. Etenkin, jos oleskelu alkaa rajoittaa maksavien asiakkaiden toimintaa, saatetaan nuorten toimintaan puuttua ja heidät sulkea pois kauppakeskuksista (Valentine 2004; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Tani 2012). Aihe on myös noussut uutisten otsikoihin (esim. Valtavaara & Neuvonen 2016). Useimmiten pahaa tahtomattomien nuorien häätämiseksi ei heidän mielestään aina ole riittäviä perusteita, häätäminen tapahtuu epäystävällisesti tai nuoret eivät välttämättä halua totella, jos eivät koe tehneensä mitään väärää. Myös omasta nuoruudestani muistan kokeneeni, että välillä vapaa-ajalla oli todella hankala löytää mukavaa oleilupaikkaa ystävien kanssa: kotiin ei halunnut mennä, koska esimerkiksi oma huone tai omat vanhemmat nolottivat, nuorisotaloille ei uskaltanut mennä, koska pelkäsi mitä muut siellä ovat ajattelevat itsestä eikä julkisissa tiloissa ollut istumapaikkoja tarpeeksi ja ilmapiiri hengailua kohtaan oli tuomitseva. Haarni, Karvinen, Koskela ja Tani (1997: 27) osoittavatkin kirjassaan huolestuneisuutensa siitä,

mihin ovat kadonneet vapaan kokoontumisen ja yhteisöllisyyden tilat kaupungin julkisen tilan kutistuu ja kaupallistuu.

Tässä tutkielmassa aion selvittää, millaisissa tiloissa nuoret yleisesti viettävät vapaa-aikaansa, miten he kokevat nämä tilat sekä miten muut ihmiset kokevat nuorten tilankäytön ja kuinka he pyrkivät sitä kontrolloimaan (esimerkiksi vartioinnin ja kameravalvonnan avulla). Nuorten tilankäytön osalta keskityn vapaa-ajan ja arjen tiloihin, enkä vaikkapa kouluun tai kotiin. Arjen tiloina etenkin niin sanotut nuorten olemisen tilat, joista erityisesti kauppakeskukset, muodostavat tutkielman fokuksen. Vaikka toki nuoret viettävät aikaansa myös esimerkiksi kotona, ystävien luona tai nuorisotiloissa, ei näihin tiloihin kuitenkaan liity yhtä selkeästi valvonta tai tilankäytön rajoittaminen kuin puolijulkiseen kaupunkitilaan, joka minua erityisesti kiinnostaa.

Tutkielman aluksi määritellään keskeiset maantieteelliset teoreettiset käsitteet, jotka ovat tämän tutkimuskentän osalta oleellisia. Käsitteisiin kuuluvat nuori/nuoruus sekä tila. Tila-käsitettä käyn läpi vielä erinäisten tarkempien määritelmien kautta, joita ovat relationaalinen tila, arjen tila, suljetut ja avoimet, julkiset, puolijulkiset ja yksityiset sekä tekemisen ja olemisen tilat. Esittelen myös erilaisia tilankäytön rajaamiseen liittyviä näkökulmia. Käsitteiden tarkastelun jälkeen esittelen tutkimusten avulla nuorten arjen tilankäyttöä ja sen ominaispiirteitä sekä nuorten tilankäytön rajaamista. Tilankäytön rajaamisen osalta keskityn nuorten kokemuksiin siitä, ovatko he kokeneet kontrollointia ja millaista se on ollut. Tutkielman lopuksi yhteenvedossa kokoan johtopäätökset yhteen, pohdin miten nuorten tilankäytön rajaamiseen voitaisiin puuttua tai siitä syntyviä ongelmia vähentää. Lopuksi mietin mahdollisia tulevaisuuden jatkotutkimusaiheita.

Jokainen meistä ihmisistä käy nuoruuden elämänvaiheen läpi, ja tietää millaisia asioita siihen liittyy. Nuoret ovat mielenkiintoinen ryhmä tilankäyttäjinä, sillä heihin liittyy paljon sellaisia аспекteja, joita ei muihin ryhmiin liity. He käyttävät tiloja hyvin erilailla kuin muut ja heidän kokemuksensa paikoista ja tiloista voivat olla hyvin erilaisia kuin aikuisilla (Evans 2008: 1659). Tämä voi aiheuttaa myös kitkaa ja konfliktitilanteita. Nuorten tilankäyttöä ei mielestäni ole tutkittu tarpeeksi ja olisikin tärkeää, että ymmärtääksemme nuoria ottaisimme selvää siitä, miksi ja kuinka he tiloja käyttävät ja miten he tilankäyttönsä rajoittamisen kokevat. Täten suunnittelussa pystyttäisiin entistä paremmin vastaamaan myös nuorten tarpeisiin ja toiveisiin.

TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Nuori ja nuoruus

Nuoruus määritellään useimmiten lapsuuden ja aikuisuuden väliin jääväksi ikäkaudeksi, mutta sen tarkempi määrittely on hyvin vaikeaa. Esimerkiksi UNESCO:n (By youth... 2017) mukaan YK määrittelee nuoriksi 15–24-vuotiaat, mutta huomauttaa, että määritelmä on kovin liukuva ja nuoruuden kokemus on subjektiivinen ja voi siksi vaihdella paljonkin. Valtion nuorisoneuvoston (Julkaisut 2016) erilaisten selvitysten ja raporttien kohderyhmänä ovat usein 15–29-vuotiaat nuoret. Biologisen nuoruuden prosessin ajatellaan kestävän noin 10 vuotta (12–22-ikävuoden välillä), kun taas nuorisotyölain mukaan kaikki alle 29-vuotiaat ovat nuoria (Kemppinen 1999: 38). Tässä tutkielmassa keskityn noin 12–17-vuotiaisiin nuoriin, sillä heidän tilankäyttönsä on yleisesti erilaista kuin tätä ikää nuorempien lasten, mutta eroaa kuitenkin myös täysi-ikäisten tilankäytöstä. Alaikäiset nuoret testaavat rajojaan, ja esimerkiksi kokeilevat asioita, jotka olisivat sallittuja vasta täysi-ikäisenä (kuten alkoholinkäyttö tai tupakointi) (Kemppinen 1999: 101). Tämä kokeilunhaluisuus vaatii nuoria poistumaan vanhempien katseen alta ja siirtymään pois kotoa tai harrastuspaikoista julkisiin tiloihin. Hoikkala (1993) on esittänyt, että nuoruus häviäisi elämänvaiheena kokonaan lapsuuden ja aikuisuuden välistä, sillä etenkin nuoruuden ja aikuisuuden väliset raja-aidat ovat hämärtyneet.

Sankari ja Jyrkämä (2001: 7–8) kirjoittavat iän olevan kulttuurinen väline ja eräänlainen konstruktio, jolla ihmisille asetetaan tietty valta- ja auktoriteettisuhde toisiinsa nähden. He kokevat, että nämä rakenteet selittävät elämänvaiheita, kuten nuoruutta, jopa enemmän kuin ikä numeroina. Kirjoittajat kuitenkin myöntävät myös psykologian ja biologian määrittävän ikää, mutta näkökulma vain on eri. Rantamaa (2001) esittelee iän määrittelyn monet ulottuvuudet. Esimerkiksi kronologinen eli niin sanottu kalenteri-ikä on tärkeä institutionaalisissa yhteyksissä, sillä saadakseen tiettyjä oikeuksia tai velvollisuuksia (kuten peruskoulutuksen aloittaminen, ajokortin saaminen tai rikosoikeudelliseen vastuuseen joutuminen), on oltava tietyn ikäinen. Biologisen iän määrittämiseen liittyvät fysiologiset ja fyysiset muutokset, ja psykologisen iän

määrittämiseen aistien toiminta, persoonallisuuden piirteet ja käyttäytyminen. Murrosikä ja sen mukanaan tuomat käyttäytymiseen ja fyysiseen kehitykseen liittyvät seikat määrittävätkin nuoruutta vahvasti. Sosiaalisen iän määrittämiseen liittyvät erilaiset rooliodotukset, kuten nuoren koululaisen tai opiskelijan rooli tai tietty pukeutumis- tai käyttäytymistapa. Persoonallinen ikä liittyy yksilön asettamiin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen, ja tämä vaikuttaa ihmisen tuntemuksiin elämänprojektin etenemisestä.

Identiteettikriisi on myös yksi nuoruuteen vahvasti liittyvä aspekti. Noin 12–17-vuoden iässä kriisin vaativimmassa vaiheessa nuoren on vaikea tiedostaa omia tunteitaan, mikä saattaa aiheuttaa hämmennyksen tunteita. Kriisin taustalla on itsenäistymisprosessi, jonka kautta nuori oppii ottamaan vastuuta elämästään ja tietyllä tavalla irtautuu vanhemmistaan ja kodistaan. Tähän ajanjaksoon liittyy usein vahvaa kokeilunhaluisuutta ja rajojen ylittämistä, kun nuori etsii omaa itseään. Hämmäntynyt nuori saattaa helposti ajautua vanhempien sijasta muiden, kuten vanhempien kavereiden, auktoriteetin ja vallan alle, ja oman parhaan ajattelu saattaa hämärtyä. Tästä syystä hapuilevat nuoret lähtevät helposti mukaan erilaisiin houkutuksiin, kuten päihteiden käyttöön tai rikoksiin. Terveeseen identiteetin kehittymiseen liittyy se, että nuori oppii asettamaan toiminnalleen oikeanlaiset rajat ja oppii tuntemaan itsensä ja tiedostamaan tavoitteensa paremmin (Kempainen 1999: 101).

Relationaalinen tila

Tila on tutkielman kannalta tärkein maantieteellinen käsite. Se ei ole yksinkertainen eikä sille löydy vain yhtä merkitystä tai selitystapaa. Eniten on käytetty David Harveyn (1973) tekemää tilan kolmijakoa absoluuttiseen, relatiiviseen ja relationaaliseen tilaan. Absoluuttisella tilalla tarkoitetaan itsenäistä, muista objekteista riippumatonta tilaa, joka määritellään usein sen fyysisten ominaisuuksien, kuten mittojen, kautta. Tila voidaan ajatella ikään kuin säiliönä, jolla on tietyt maantieteelliset mitat ja koordinaatit, mutta johon ei vaikuta ihmisten käsitykset tai tilan suhteet muihin objekteihin. Relatiivinen tila määritellään vain kyseisen tilan ja muiden objektien suhteen kautta. Tila siis on olemassa vain koska siihen vaikuttavat objektit ovat olemassa ja ne vaikuttavat toinen toisiinsa. Relatiivisella tilalla tarkoitetaan tilaa, joka on kulttuurisesti määrittynyt ja

siihen liittyvät kuviteltu maailma, fyysiset ja materiaaliset ulottuvuudet sekä sosiaaliset suhteet. Relationaalinen tila on myös suhteiden kautta ymmärrettävä tila, mutta siinä pääroolissa ovat sosiaaliset suhteet. Tila ilmenee vasta silloin, kun se toimii vuorovaikutuksessa eri objektien kanssa (Harvey 1973: 13). Tila syntyy ihmisten sosiaalisen vuorovaikutuksen seurauksena ja on hyvin dynaaminen ja alati muuttuva (Massey 1994: 2). Relationaalinen tila voi muuttaa ihmisten käyttäytymistä ja ajattelutapaa, kuin myös toisin päin, kun taas esimerkiksi absoluuttisen tilan määritelmän mukaan tila kykenee tuottamaan sosiaalista käyttäytymistä, mutta ei päinvastoin (Haarni 1997: 90).

Tämän tutkielman aiheen kannalta relationaalinen tila on edellä mainitsemistani määritelmistä tärkein, sillä kauppakeskukset määrittyvät sosiaalisesti sen mukaan, kuka niitä milloinkin määrittelee. Nuoret määrittävät kauppakeskukset usein vapaan oleskelun tilaksi, kun taas esimerkiksi liikkeiden omistajien näkökulmasta kauppakeskusten fokuksen voisi ajatella olevan kulutuksessa ja kaiken toiminnan tulisi tähdätä ostamiseen. Jokaisella ihmisellä on omat henkilökohtaiset näkemyksensä kauppakeskusten käytöstä, ja niihin vaikuttavat ennen kaikkea sosiaaliset suhteet. Näkemykset eivät kuitenkaan yleensä ole pysyviä, vaan ne voivat muuttua ajan saatossa erilaisten syiden, kuten eri tilankäyttäjien välisen keskustelun johdosta.

Tila ei ole itsessään absoluuttinen, relatiivinen eikä relationaalinen, mutta se voi saada yhden tai kaikkien merkitykset yhtä aikaa tietyssä tilanteessa. Esimerkiksi omistussuhteet voivat luoda absoluuttisia tiloja, mutta kun ne käsitetään muiden objektien vuorovaikutuksen, kuten rahan, ajan tai energian kautta, niistä tulee relatiivisia tiloja (Harvey 1973: 13–14). Ja kun asiat ja ilmiöt määritellään ihmisten ja yhteiskunnallisten käytäntöjen välisen verkostojen ja suhteiden kautta, syntyy relationaalisia tiloja. Massey (1994: 3) korostaa, että tiloja on hyvin paljon ja monenlaisia: ne voivat olla päällekkäisiä, risteäviä, linjassa toistensa kanssa tai olla olemassa vastakkaisessa suhteessa toisiinsa. Suurin syy moninaiisiin muotoihin on tilojen sosiaalisten suhteiden kokemuksen vaihtelevuus ja tulkintojen erot. Myös aika liittyy tiloihin, sillä tiloja ymmärretään aina tietystä ajasta käsin ja sen hetken tulkintojen mukaan (Massey 1994: 2). Tilallisuus eli spatiaalisuus voidaan tulkita siis monien sosiaalisten suhteiden rakennelmana kaikissa maailman tilallisissa skaaloissa: globaaleista tiloista, kuten taloudesta ja telekommunikaatiosta, kansallisiin tiloihin,

esimerkiksi valtion poliittiseen valtaan, ja niistä edelleen paikallisiin, kylien, kotitalouksien ja työpaikkojen, tiloihin ja niiden sisältämiin sosiaalisiin suhteisiin (Massey 1994: 4).

Henri Lefebvre (1991b) on määritellyt tilan yhteiskunnallisen toiminnan kautta. Hän jakoi tilan kolmeen ulottuvuuteen: fyysiseen tilaan, johon kuuluvat esimerkiksi kaupungit, rakennukset ja kadut, mentaaliseen tilaan, johon kuuluvat kartat, suunnitelmat ja media, sekä sosiaaliseen tilaan, joka rakentuu ihmisten vuorovaikutuksen kautta. Lefebvre korostaa tilan muodostuvat spatiaalisten käytäntöjen, tilan representaatioiden ja representationaalisten tilojen yhteenkietoutumisen seurauksena. Spatiaalisilla käytännöillä hän tarkoittaa sosiaalisia virtoja ja liikettä sekä ihmisten käyttäytymistä, tilan representaatioilla esimerkiksi median, elokuvien ja kirjojen muodostamia kuvauksia tiloista sekä representationaalisella tilalla ihmisten itse kokemaa arjen tilaa.

Kun tilaa on alettu käsitellä sosiaalisen kanssakäymisen näkökulmasta, myös valta ja poliittisuus ovat tulleet mukaan keskusteluun. Eri osapuolet, kuten kansallisvaltiot, kaupungit, eri ihmisryhmät sekä talouselämä pyrkivät ottamaan tilan haltuunsa ja määrittelemään tilankäyttöä haluamallaan tavalla (Haarni 1997: 87). Olennaisesti tämä valtakamppailu näkyy kaupunkitilassa, jossa viimeaikaisen kaupallistumisen seurauksena on toimintaa alettu rajoittamaan vain kaupallisiin tarpeisiin, ja muu toiminta on pyritty poistamaan. Tilaa ei enää nähdä neutraalina tapahtumien kulissina, vaan yhä enemmän yhteiskunnan rakentumisen tärkeänä osatekijänä. Täten tila muuttuu ristiriitaisten toiveiden ja poliittisten kiistojen kohteeksi – tilasta tulee valtaa. Vallan rinnalla kuvaan tulee kuitenkin myös vastarinnan mahdollisuus (Haarni 1997: 88). Tätä kautta voidaan käsitellä myös aikuisten yleistä auktoriteettia kauppakeskusten tilasta, jota vastaan nuoret yrittävät kapinoida.

Kaupunkitutkimuksessa tilakäsitykset ovat erittäin merkityksellisiä, sillä ihmisten käsitykset ja odotukset tiloista vaihtelevat hyvin paljon ja niitä on tärkeä pohtia. Kaupunkitilat ovat ihmisille rakennettuja, mutta niitä syntyy myös ihmisten vuorovaikutuksen kautta ja tilojen merkitykset muuttuvat alati sen mukaan, miten me tilat sosiaalisesti määrittelemme ja mihin niitä käytämme. Karvisen (1997: 145) sanoin ”kaupunkia ei ymmärretä vain objektiivisesti kuvattavaksi fyysiseksi ja sosioekonomiseksi rakenteeksi, vaan myös kulttuurisessa ja sosiaalisessa

vuorovaikutuksessa jatkuvasti luotavaksi ja uudistuvaksi merkkijärjestelmäksi”. Ihmisten paikkakokemukset ovat erilaisia ja ne syntyvät yksilöllisten kokemusten, arvojen, tunteiden, toiveiden ja muistojen kautta (Haarni ym. 1997: 16). Kun kokemukset vaikkapa kaupunkitilasta eroavat ihmisten välillä, voi se johtaa ristiriitoihin. Tämän tutkielman keskeinen piirre onkin se, miten nuoret määrittelevät ja käyttävät tiloja eri tavoin kuin muut ja millaisia seurauksia sillä on.

Arjen tila

Akateemisissa piireissä kiinnostus jokapäiväiseen ja arkiseen elämään on noussut viime vuosina. Maantieteen kulttuurinen käänne 1990-luvulla teki arjen materiaalisista elementeistä yhä tärkeämpiä tutkia. Ihmisen ja ympäristön suhteen arjen tilat ovat tärkeitä, sillä niissä ihmiset viettävät suurimman osan ajastaan. Arjen tilan muodostavat suhteemme maailmaan ja ympäristöömme. Esimerkiksi tunteet, jotka liitämme tiettyihin tiloihin, vaikuttavat siihen millaisia ympäristöjä pidämme tärkeinä ja suojelun arvoisina ja millaisia taas emme (Tani & Surma-aho 2012: 188).

Lefebvre (1991a: 97) määrittelee jokapäiväisen elämän näin (vapaasti suomennettuna):

”Jokapäiväinen elämä on yhteydessä kaikkiin aktiviteetteihin ja siihen sisältyy myös niiden eroavaisuudet ja konfliktit: se on niiden tapaamispaikka, side ja yhteinen perusta. Jokapäiväinen elämä summaa kaikki yhteydet muodostaen kokonaisen ihmisen – ja kaikki ihmiset – täyteen muotoonsa. Siinä nuo suhteet täydentyvät aidoksi kokonaisuudeksi, vaikkakin jossain mielessä elämän suhteet ovat osittaisia tai keskeneräisiä: ystävyys, toveruus, rakkaus, tarve kommunikoida sekä leikkiä ja niin edelleen.”

Kaikki sosiaaliset suhteemme syntyvät jokapäiväisessä elämässä, ja sen vuoksi arki tulee liittää kaikkeen päivittäiseen toimintaamme. Arjella usein tarkoitetaan sitä elämää, jota elämme kun kaikki suhteiden ja aktiviteettien viralliset muodot jätetään huomiotta. Jäljelle jää siis perhe ja ystävyys – kaikki epävirallisemmat sosiaaliset suhteet joita meillä on (Burkitt 2004: 212). Toisaalta tämä määritelmä on ristiriidassa Lefebvren (1991a) kanssa, jonka mukaan kaikki elämän osa-alueet muodostavat arjen. Arjen

todellisuus rakentuu päivittäisten toimintojemme kautta eikä jossain ”ylhäällä” ulottumattomissamme. Se muodostuu inhimillisten kokemustemme kautta ajassa ja tilassa (Burkitt 2004: 212).

Avoim/suljettu ja julkinen/puolijulkinen tila

Ridell ym. (2009: 8–12) korostavat tilan omistuksen, avoimuuden, käytettävyyden ja edellisiin liittyvien säännöksiin määrittävän tilan ja sen ominaisuudet. Tämän tutkielman kannalta keskeisiä ovat tiloista julkiset ja puolijulkiset tilat, sekä avoimien ja suljettujen tilojen erot, joten tässä kappaleessa keskitytään erityisesti niihin. Yksityiset tilat, kuten kodit, eivät aiheen kannalta ole olennaisia, joten niitä ei käsitellä enempää.

Julkiset tilat voidaan määritellä kaikille tasavertaisina ja vapaasti saavutettavina tiloina. Niistä käytetään myös nimitystä avoin tila, joka kuvaa paremmin tilan helppoa saavutettavuutta ja fyysistä avoimuutta. Avoimia tiloja ovat esimerkiksi aukiot ja virkistysalueet, jotka ovat kollektiivisesti kaikkien käytettävissä ja tavoitettavissa (Kopomaa 1997: 11; Mäenpää 2005: 35). Avoin tai julkinen tila ei kuitenkaan ole välttämättä kaikille yhtäläillä avoin. Sosiaalisesti ilmenevät tai luodut rajat ja normit voivat estää tai vaikeuttaa joidenkin ihmisten tai ihmisryhmien pääsyä tilaan, vaikka se yleisesti koettaisiinkin avoimeksi. Syrjäyttämisen käytännöt ilmenevät rajojen, arvojärjestelmien, erilaisuuden hyväksymisen, valvonnan ja tilan kulttuurien kautta (Sibley 1995a). Syrjäyttämisen näkökulmasta tarkasteltuna voidaan tilat jakaa avoimiin ja suljettuihin. Avoimille tiloille on ominaista osallistava ja yhteistyötä korostava järjestys. Arvojärjestys sallii ja jopa arvostaa erilaisuutta ja monipuolisuutta. Tilan ulkorajat ovat hämärät, eivätkä tarkasti rajatut, ja tiloihin sisältyy mahdollisuus ihmisen itsemääräämisoikeuteen. Kulttuurin näkökulma tiloihin on monikulttuurinen. Avointen tilojen määrittelyssä on korostettu myös spontaaniutta ja tilojen käytön joustavuutta, jolloin tila muokkautuu käyttötarpeen mukaan (Kopomaa 1997: 21). Suljetut tilat taas ovat hierarkkisesti järjestettyjä, rajat tarkasti määrättyt eikä mahdollisuuksia itsemääräämisoikeuteen ole. Niissä vallitsee yksi dominoiva arvojärjestys, joka hallitsee tilaa. Tiloilla on selvä funktio, ja sen käyttömahdollisuudet ovat joustamattomia. Kulttuurisesti tila on yhteneväinen eikä monikulttuurisuutta hyväksytä (Sibley 1995a: 79–80). Esimerkkejä suljetuista julkisista tiloista ovat koulut, kirkot ja ostoskeskukset,

jonne vain sinne kuuluvat ovat tervetulleita. Tilaan kuuluminen taas määräytyy sosiaalisesti (Malone 2002: 159).

Julkisella tilalla tarkoitetaan laajemmin määriteltynä sellaisia avoimia paikkoja, jotka ovat kodin ja työpaikan ulkopuolella, ja joihin kaikilla on mahdollisuus päästä. Ne ovat demokraattisia ja erilaisuus on hyväksyttävää, sekä niissä luodaan yhteistä kulttuuria ympäristön ja ihmisten vuorovaikutuksessa (Zukin 1995: 260; Holloway & Hubbard 2001: 189). Julkisesta tilasta tulee merkityksellinen vasta sitä käyttävien ihmisten toiminnan kautta. Ihmiset antavat tilalle symbolista arvoa käyttämällä sitä omiin tarpeisiinsa. Avoin tila muuttuu alati, kun ihmiset antavat sille uusia merkityksiä (Goheen 1998: 479–480). Torit, kadut ja puistot ovat esimerkkejä perinteisistä kaupunkien avoimista tiloista, mutta niidenkin funktiot ovat viime vuosina muuttuneet. Tämä kuvastaa yleisemminkin kaupunkitilan viimeaikaista muutosta (Kopomaa 1997: 11, 22). Julkinen tila on hiljalleen häviämässä, ja muuttumassa puolijulkiseksi ja yksityiseksi (Koskela 2009; Kopomaa 1997).

Puolijulkinen tila eroaa julkisesta lisääntyneen yksityisen omistuksen sekä kontrollin suhteen. Yhä enenevässä määrin kaupunkien julkiset tilat yksityistyvät ja niiden valvonta ja kontrolli lisääntyvät. Seuraavassa kappaleessa käsittelemme tarkemmin tilankäytön rajaamista ja kontrolloinnin keinoja. Puolijulkinen tila on myös ihmisten käytettävissä, mutta heidän toimintaansa rajoitetaan eri tavalla kuin julkisissa tiloissa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 53). Ihmiset eivät kuitenkaan tunnu välittävän julkisten tilojen muutoksesta puolijulkisiksi turvallisuuden ja mukavuuden nimissä ainakaan niin kauan, kun se ei häiritse heidän kulutuskäytöstään (Haarni 1997: 101). Mäenpää (2005) on pohtinut kirjassaan sitä, miten kaupallistumisesta on tullut kaupunkien julkista tilaa määrittävä asia, ja onko se tehnyt tiloja käyttävistä ihmisistä kuluttajia. Tilojen muuttuessa yksityisiksi niiden avoimuus pienenee, jolloin tila ei ole enää avoin kaikille ihmisille. Sosiaalinen sallivuus vähenee, kun tilojen käytössä aletaan syrjäyttää tietynlaisten ominaisuuksien (kuten ikä, sukupuoli ja etnisuus) tai toiminnan perusteella (Koskela 1999: 17). Puolijulkistumisen seurauksena pelätään tilojen käytön homogenisoituvan ja kaupunkielämän köyhtyvän, sillä avoimuus edesauttaa kaupunkiyhteisön säilymistä terveenä ja toimintakykyisenä (Kopomaa 1997: 21). Kaupunki, jossa toisilleen vieraat ihmiset kohtaavat ja tutustuvat, on vaarassa hävitä tämänhetkisen kehityksen seurauksena (Koskela 2009: 42–43). Kaupunkien tärkeiden

elinvoiman ylläpitäjien, eli monimuotoisuuden ja vieraiden kohtaamisen mahdollisuuden, vähentyessä koko urbaani elämä kuihtuu (Savitch 2008: 60). Tällöin myös pelko sekä ennakkoluulot muita ihmisiä kohtaan voivat lisääntyä (Koskela 2009: 42).

Kauppakeskukset ovat yksi selkeä esimerkki tämän kaltaisesta puolijulkistumisen kehityksestä, ja ne edustavatkin hyvin vääristynyttä kuvaa oikeasta kaupungista (Haarni 1997: 99). Niissä rajat yksityisen ja julkisen välillä ovat hämärtyneet. Koskela (2009: 42) kuvaa tilan tämänhetkistä muutosta teemapuistoistumiseksi, jossa tila on vahvasti kaupallistunut ja siellä on lähes mahdotonta oleskella käyttämättä rahaa. Uudet puolijulkiset tilat, kuten urheilustadionit nimetään niiden rakentamista tukeneiden yritysten mukaan (esimerkiksi Oulun Arina Areena tai Helsingin Hartwall Areena), mikä kertoo osaltaan myös yksityistämisen ja kaupallistamisen hengestä. Tällöin nousee myös kysymys siitä, tekeekö kaupallinen tila käyttäjistään automaattisesti kuluttajia. Julkinen kulttuuri on keino kontrolloida kaupunkeja. Tämän kulttuurin yhteisesti jaettujen mielipiteiden avulla määritellään, mikä on oikeutettua toimintaa ja mikä ei, ja kuka saa tehdä mitään (Zukin 1995: 1-4). Tilan kaikilla elementeillä on ennalta määrätty tarkoitus, joten mahdollisuudet spontaanille toiminnalle ja omaaloitteisuudelle on tällöin minimoitu. Myös tehokas valvonta on osa teemapuistoistuneita tiloja, ja se mahdollistaa asiakkaiden valikoinnin (Koskela 2009: 42). Esimerkiksi kauppakeskuksissa oleskelevat nuoret voivat nousta ongelmaksi, sillä he eivät välttämättä ole kuluttavia asiakkaita tai toimi muutoin tilan sosiaalisen normiston mukaisesti (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 53).

Tekemisen ja olemisen tilat

Tilat voidaan jakaa myös tekemisen ja olemisen tiloihin, mihin liittyy keskeisesti niiden avoimuus. Tekemisen tiloilla tarkoitetaan selkeästi johonkin tiettyyn tarkoitukseen suunniteltuja ympäristöjä, kuten koulut tai urheiluhallit. Olemisen tilat taas ovat niitä, joissa erityisesti ihmisten sosiaalinen kanssakäyminen nousee pääasiaksi. Tilat voivat alun perin olla suunniteltu jonkin tietyn tekemisen tilaksi, mutta tämä status on ajan kuluessa tilaa käyttävien mielissä heikentynyt tai jopa hävinnyt. Esimerkkejä tällaisista tiloista ovat vaikkapa kauppakeskukset torit ja kadut, jotka voivat aikuisten mielissä olla

tylsiä, mutta erityisesti nuorille olla tärkeitä ystävien kanssa kokoontumisen ja oleskelun tiloja (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 51–52).

Nuorten olemisen tiloihin liittyy keskeisesti *hengailun maantiede* (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52). Hengailulla tarkoitetaan oleskelua ilman suunniteltua tekemistä, mikä kuvaa erityisesti nuorten tilan haltuunottoa ja sosiaalista yhdessäoloa (Mäntyselä 2008). Hengailuun liittyvät tilat ovat toisaalta paikkoja, joihin nuoret voivat vetäytyä pois aikuisten kontrollin alta, mutta toisaalta ne ovat usein helposti saavutettavia ja siellä nuoret voivat olla toisten nuorten katseiden alla. Vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen pyrkiminen nousevat suurimmaksi perusteeksi hengailun tiloja valitessa (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52).

Tilojen, joissa nuoret hengailevat, tulee kuitenkin olla nuorten läsnäoloa suvaitsevia. Termit *tiukka* ja *väljä tila* liittyvät tutkielmani teemaan siinä mielessä, miten tarkasti tilat on valjastettu vain tietynlaiselle tekemiselle ja kuinka hyvin niissä suvaitaan poikkeavia toimintoja. Tiukat tilat (*tight space*; Franck & Stevens 2007) ovat tarkoitettuja vain tiettyyn toimintaan, ja erilaisen kontrollinmuotojen kautta (sosiaalinen, tekninen, fyysinen) toimintaa rajoitetaan eikä muita käyttötarkoituksia suvaita. Esimerkiksi jalkakäytävät ovat siis vain kävelyyn tarkoitettuja tai kauppakeskukset shoppailuun. Väljät tilat taas ovat niitä, joissa edellä selittämäni hengailu suvaitaan eikä tekemisen tarvitse olla ennalta suunniteltua. Väljissä tiloissa ei ole tarkkoja käyttäytymiskoodeja ja niitä kuvastaa rennon sosiaalisen kanssakäymisen salliva ilmapiiri (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52). Tiukat tilat ovat siis lähes synonyymi tekemisen tiloille, kun taas väljät tilat olemisen tiloille. Tiukkojen tilojen lisääntyminen ja kehitys vastaa julkisten tilojen muuttumista puolijulkisiksi, ja avointen tilojen muutosta suljetuiksi. Sibleyn (1995a: ix) sanoin ”ihmisten maisemaa voidaan lukea poissulkemisen maisemana”.

Tilankäytön rajaaminen

Puolijulkisen tilan ominaisuuksiin kuuluu verrattuna julkiseen tilaan tarkempi valvonta ja tilankäytön rajaaminen. Puolijulkisissa tiloissa valvonta on yleisimmin kameravalvontaa (teknistä) tai vartijoita (fyysisesti). Muita keinoja kontrolloida tilankäyttöä on poliisien toiminta, kieltokyltit ja myös sosiaalinen kontrolli, jota muut

tiloja käyttävät ihmiset ylläpitävät. Yleisesti valvonnalla pyritään ehkäisemään rikollisuutta ja täten lisäämään ihmisten turvallisuuden tunnetta. Kuitenkin sillä voi olla juuri käänteinen vaikutus: ihmiset luulevat paikassa olevan turvatonta esimerkiksi sinne asennettujen kameroiden tai partioivien vartijoiden takia, mikä lisää turvattomuuden ja pelon tunteita (Koskela 2009). Koskela (1999: 3) määrittää kauppakeskusten valvonnan termillä *'policing for profit'*, eli valvonta kohdistuu kuluttamiseen enemmän kuin turvallisuuteen, joka on tavallisesti valvonnan taustatekijä. Kauppakeskuksissa syrjinnän syynä ei välttämättä ole aiemmin mainitut demografiset tekijät, vaan joko oma kykenemättömyys kuluttamiseen tai muiden ostostenteon häirintä. Jos kaupunki määrittää kuluttamisen kautta, kuten Mäenpää (2005) sen määrittelee, syrjitään automaattisesti niitä, jotka eivät halua tai pysty kuluttaa.

Valvonta ei suinkaan ole ainut kontrollin keino. Kuten Koskelan (2009) ajatus teemapuistoistumisesta kuvaa, on jokaisella tilalla ennalta määrätty tarkoitus, ja tilojen käyttöä muunlaisiin tarkoituksiin pyritään rajaamaan. Tällainen sekundaarikäyttö pyritään estämään monin erilaisin tavoin, ja tilat muuttuvat entistä yksiluonteisimmiksi (Kopomaa 2002: 31). Esimerkiksi puistoissa ja kauppakeskuksissa kalusteilla on pyritty rajaamaan tilojen käyttöä: niihin ei sijoiteta esimerkiksi ollenkaan penkkejä, tai penkit ovat sellaisia, ettei niissä voi oleilla muissa asennoissa kuin istuen. Toinen vaihtoehto on sijoittaa penkkejä erityisen paljon, jolloin epätoivotut porukoijat eivät pysty valtaamaan kaikkea istumatilaa (Kopomaa 1997: 139).

YLE (Lähdetluoma 2012) on myös kirjoittanut maailmalla laajemmin käytetyn ”teinikarkottimen” käyttöönotosta Lahden kauppakeskus Trion yhden sisäänkäynnin luona. Karkotin toimii lähettämällä korkeataajuista ääntä, jonka vain nuoret kykenevät kuulemaan. Ääni häiritsee ja sen avulla toivotaan nuorien pysyvän poissa tietyistä paikoista. Tampereen Koskikeskuksessa on myös kokeiltu klassista musiikkia ja Lohjalla Keskusaukion puistossa on soitettu kirkkomusiikkia nuorten häätämiseksi. Ongelmaksi muodostuu se, että teinikarkotin ei erottele sitä, ketkä alle 25-vuotiaista sen kuulevat, vaan myös esimerkiksi vanhempien kanssa kauppakeskukseen tulevat lapset kuulevat äänen. Tomi Kiilakoski tiivistääkin Kalevan artikkelissa, että ulossulkeminen kertoo sukupolvien välisestä ymmärryskuilusta, ja että nuorten hengailu julkisilla paikoilla on heille täysin tyypillistä ja kuuluu nuoruuteen (Kiuru 2009).

Nykypäivänä sulkeminen on kuitenkin hienovaraisempaa kuin ennen, kun keinoina käytetään esimerkiksi edellä mainitsemiani penkkien sijoittelua tai taustamusiikkia. Kieltojen ja rajoittamisen avulla pyritään pitämään marginaaliset ja epätoivotut ryhmät pois. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi nuoret, kodittomat tai juopuneet ihmiset. Oleilullaan tilassa he voivat määritellä ulkonäkönsä kautta koko kaupunkikuvaa. Viihtyisyyttä ei haluta pilata, sillä yhteiskunnassamme tyhjyyttä ja puhtautta pidetään sosiaalisen järjestyksen selvimpänä merkinä (Kopomaa 2002: 32; Kopomaa 1997: 139).

Jatkuva nähtynä oleminen tai pelko siitä, että joku tarkkailee jatkuvasti, rajoittaa jo itsessään ihmisten käyttäytymistä. Panoptisuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset tulevat nähdyiksi ja ovat näkyvissä, vaikkeivät itse näe katsojaa. Alun perin käsite on Jeremy Benthamin kehittämä sovellutus vankiloihin, mutta Foucault on tuonut myöhemmin käsitteen valvontayhteiskunnalliseen kontekstiin, jossa se sopii arjen tiloihin esimerkiksi valvontakameroiden osalta. Jatkuva tietoisuus valvonnasta luo itsessään sosiaalisen kontrollimekanismin, kun täytyy miettiä koko ajan oman käytöksen asiallisuutta. Koskaan kun ei voi tietää, onko joku juuri silloin valvomassa vai ei (Foucault 1980: 274–277; Koskela 2009: 221–222). Mäenpää (2005: 112) esittää, että ”mitä julkisempi tila, sitä vähemmän tarvitaan erillistä ulkoista kontrollia, sillä kuri on sisäistettyä.” Jokainen ihminen on alttiina toisten katseille ja sitä kautta heidän kontrollilleen. Myös rakentamisessa käytetään nykyisin paljon lasia, mikä korostaa visuaalisuutta, näkemistä ja nähdyksi tulemistä (Mäenpää 2005: 287). Lasiset seinät myös liittyvät panoptisuuteen ja valvontaan: läpinäkyvyys lisää turvallisuutta. Esimerkiksi lasiset bussipysäkit ovat helpommin kontrolloitavissa, kun kaikki pysäkillä tapahtuva on ohikulkijoiden näkyvissä (Kopomaa 1997: 139). Tässä yhteydessä on tärkeää muistaa, että kun kontrollin kautta tuotetaan normaalia, tuotetaan myös epänormaalia. Kuri ja järjestys pysyvät yllä sosiaalisen kontrollin avulla, mutta ne, jotka poikkeavat, ovat automaattisesti erilaisia, jopa vääränlaisia (Mäenpää 2005: 113).

NUORTEN TILANKÄYTTÖ

Lasten ja nuorten maantieteellinen tutkiminen on tullut entistä suosittumaksi (esim. Valentine 2004; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Tani & Surma-aho 2012), ja

Euroopassa, josta erityisesti Skandinaviassa tutkimus on lisääntynyt suuresti viime vuosina. Lasten ja nuorten rooli sosiaalisina toimijoina on alkanut kiinnostaa tutkijoita (Evans 2008: 1660). Bethan Evans (2008: 1661) esittää, että kaikkia lapsia ja nuoria koskeva maantieteellinen tutkimus kulkee ylänimellä *lasten maantiede* (esimerkiksi julkaisu, joka esittelee alle 25-vuotiaita koskevia tutkimuksia, on nimeltään *Children's geographies*). Tällöin tulee mielikuva, että lapset ja lapsuus ovat tärkeämpiä tällä tutkimuskentällä kuin nuoret. Esimerkiksi alaikäisiä koskeva päätöksenteko saattaa jättää nuorten mielipiteet huomiotta ja keskittyä vain lasten näkökulmiin. Nämä ryhmät on kuitenkin syytä erottaa toisistaan ja keskittyä niihin erillisinä esimerkiksi tilasuunnittelussa, sillä lapset ja nuoret käyttävät tiloja hyvin erilailla.

Nuorten elämän kannalta tärkeitä tiloja ovat koti, koulu ja harrastuspaikat, joissa vietetään paljon aikaa. Esimerkiksi koulunkäynti vie suurimman osan nuorten arjesta. Toisaalta kouluissa on tarkat säännöt ja aikataulut, joita johtavat aikuiset ja heidän auktoriteettinsa, mutta toisaalta koulut ovat nuorten oma maailma, jossa tutustutaan muihin ja rakennetaan ystävyysuhteita ja sitä kautta myös omaa identiteettiä (Valentine 2001: 144). Koulut kuuluvat tekemisen tiloihin, kuten myös esimerkiksi erilaiset harrastuspaikat. Tekemisen tilat edustavat aktiivista osallistumista, mikä voi antaa nuorelle voimaa ja tunteen, että hän voi toiminnallaan todella osallistua suunnitteluun ja päätöksentekoon (Koskinen 2007). Useissa länsimaissa tehtyjen tutkimuksien perusteella on huomattu, että nuorten liikkuminen vapaasti ja itsenäisesti on vähentynyt vanhempien kontrollin ja aikataulutetun arjen lisääntymisen myötä. Vanhemmat pelkäävät lastensa puolesta, ja saattavat siksi rajoittaa tai kieltää kokonaan heidän itsenäisen liikkumisensa kodin ulkopuolella (Sibley 1995b). Lapsille ja nuorille kotikaupungin ympäristö muuttuu vain näkymäksi, jota voi ihastella auton takapenkiltä tai vanhemman tarkan kontrollin alaisuudesta (Prezza 2007). Tähän on johtanut elämän entistä tarkempi aikataulutaminen koulun ja harrastusten piiriin, joihin yhä useammin kuljetaan myös vanhempien kyydissä. Sama kehityssuunta on ollut myös Suomessa, tosin ei yhtä radikaalina kuin monissa muissa länsimaissa (Kytä 2003). Nuorten tilankäyttö on hyvin uniikkia verrattuna muihin ikäryhmiin, ja siksi sitä on tärkeä tutkia (Valentine ym. 1998: 7).

Jo käsittelemäni olemisen tilat (ks. s. 13) ovat nuorten vapaa-ajan kannalta hyvin tärkeitä. Sibley (1995b) on esittänyt, ettei nuorilla ole kodeissaan oikeastaan

mahdollisuutta yksityisyyteen vanhempien kontrollin vuoksi, joten muut olemisen tilat ovat siksi tärkeitä heille. Niissä nuoret voivat tavata ystäviään ja ottaa omaehtoisesti tilan haltuunsa. He ovat toisaalta poissa vanhempien valvonnan alta, mutta toisaalta voivat olla muiden nuorten katseiden alla. Erityisesti sosiaalisella vuorovaikutuksella on merkittävä rooli hengaillessa. Kaupunkitilat ovat vahvasti aikuisten sosiaalisessa hallinnassa, mutta nuorten käyttäessä tilaa he ovat ainakin hetkellisesti saaneet sen haltuunsa ja voivat toimia siellä itsenäisesti kehittämällä omaa identiteettiään tilan hallinnan lisätessä heidän tunnettaan tilaan kuulumisesta. Taustalla on kuitenkin aina pelko, että aikuiset vaativat tilan takaisin (Matthews ym. 2000a). Ylittäessään, ja samanaikaisesti kyseenalaistaessaan aikuisuuden hegemonian kaupunkitiloissa, kuten kauppakeskuksissa, he siirtyvät niin sanottuun ”kolmanteen tilaan” eli välitilaan aikuisuuden ja lapsuuden välillä. He eivät ole enää lapsia, joiden tulee pysyä turvassa kotona, mutteivät aivan vielä aikuisiakaan, joilla on valta liikkua haluamallaan tavalla missä tahansa. Täten nuorten olemisen tiloilla on merkittävä kulttuurinen rooli (Matthews ym. 2000b: 292). Kuten mainittua, nykypäivänä nuorten aikataulutetun ja hyvin kontrolloidun arjen ja sen tilojen kannalta onkin tärkeää tutkia vapaa-ajan tiloja, joissa nuoret saavat toimia itsenäisesti ja vapaasti ilman esimerkiksi vanhempien tai opettajien kontrollia. Tiloilta edellytetään kuitenkin tiettyä sallivuutta, jotta nuorten oleskelu niissä olisi suvaittavaa, sillä nuoret usein käyttävät tiloja eri tavoin, kuin mikä niiden alkuperäinen tarkoitus on (Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 52–53).

Mäenpää (2005: 92) käyttää kirjassaan termiä katuseurallisuus. Sillä hän tarkoittaa ihmisten kokoontumista tiettyihin julkisiin kaupunkitilan paikkoihin harjoittamaan sosiaalista vuorovaikutusta ja tapaamaan toisiaan. Tilanteissa heidän ajatuksellisen ja aistimellisen kiinnostuksen kohteenaan ovat toiset ihmiset ja heidän olemuksensa ja tilallinen käyttäytymisensä. Väittäisin, että nuorten hengailukeskeistä tilankäyttöä voi kuvata vastaavanlainen katuseurallisuus, jossa he eivät julkisessa tilassa tavoittele usein muuta toimintaa kuin sosiaalista yhteydenpitoa muiden kanssa.

Seuraavissa kappaleissa käyn hieman läpi nuorten vapaa-aikaa koskevia tutkimuksia, jotka kertovat enemmän nuorten arjen toiminnoista. *Aika vapaalla* – nuorten vapaa-aikatutkimuksen (Myllyniemi 2009: 30) mukaan kohderyhmäni (12–17-vuotiaat) ikäisille nuorille, jotka tutkimukseen olivat osallistuneet, merkittäväntä vapaa-ajallaan on ajanvietto ystävien kanssa (noin 60 %:lle oli ”hyvin tärkeää”), mutta myös

perheen ja sukulaisten kanssa vietetty aika (noin 50 %:lle ”hyvin tärkeää”) tuntui nuorista tärkeältä. Vajaa 40 % koki aktiivisen toiminnan järjestöissä tai seuroissa hyvin tai melko tärkeänä.

Myllyniemen ja Bergin (2013: 31–32) tekemässä vapaa-aikatutkimuksessa selvitettiin myös paikkoja, joissa nuoret yleensä ystäviensä kanssa viettävät aikaa. Tärkeimpinä nousivat esiin sekä omat että kavereiden kodit, toisena internet ja kolmantena yhteiset harrastukset. Nuoremmilla ikäluokilla (7–9 ja 10–14-vuotiaat) oma piha tai kodin lähipiiri, leikkipuistot sekä luonto ilmenivät olevan merkittävässä roolissa lasten ja nuorten tapaamispaikkoina. 15–19-vuotiaista kuitenkin noin 50 % viettää aikaa ystäviensä kanssa viikoittain, ja hieman alle 20 % päivittäin, ”kaduilla, kaupungilla tms.”. Merkittävintä julkisissa tai puolijulkisissa tiloissa hengailu onkin juuri tuossa iässä, kun taas sitä nuoremmilla ja vanhemmilla näissä tiloissa oleskelu on selkeästi harvinaisempaa. Myös samanikäisien keskuudessa ostos- ja kauppakeskukset olivat suosituimpia (hieman reilu 20 % viikoittain) ystävien tapaamispaikkoja kuin muun ikäisten. Esimerkiksi nuorisotalot olivat harvinaisempia ajanviettopaikkoja (noin 10 % ”suunnilleen joka viikko”) kuin kauppakeskukset, mikä vastaa hyvin tämänhetkistä suuntausta nuorten suosimista tiloista (esim. Valentine 2004; Kuusisto-Arponen & Tani 2009; Tani 2011).

Media hanskassa – lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksen (Merikivi ym. 2016: 70) mukaan ystävien tapaaminen kasvokkain on kohderyhmäni nuorille yhä tärkeää, ja hieman yli puolet tapaa ystäviään päivittäin. Vuoden 2012 tuloksiin verrattessa huomaa, että päivittäinen ystävien tapaaminen on vähentynyt noin 20 % nuorista. Tähän yhtenä selittävä syynä voi olla sosiaalisen median kommunikaatiokanavien voimakas lisääntyminen viime vuosina. Tosin myös kysymyksenasetteluun oli uudessa tutkimuksessa lisätty sana ”kasvotusten” kun tiedusteltiin kuinka usein nuoret tapaavat ystäviään (Merikivi ym. 2016: 71–72).

Puhakka ym. (2015) tutkivat nuorten ja ikääntyneiden ihmisten tilankäyttöä. Tutkimusta varten 15–21-vuotiailta kerätyssä datassa ilmeni melko samoja asioita nuorten vapaa-ajan tekemisten osalta, kuin mitä Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksissa on saatu selville. Noin kaksi kolmasosaa ilmoitti viettävänsä aikaa ystävien kanssa, noin 70 % urheilee tai tekee fyysisiä harjoitteita, kolmasosa käyttää

tietokonetta tai internetiä sekä kolmasosa viettää aikaa ostoskeskuksissa, kaupoissa, kahviloissa tai ravintoloissa.

Kaverien kanssa oleminen nousee siis tärkeimmäksi asiaksi nuorten vapaa-ajan tekemisen osalta. Vaikka suoranaisesti ei tekeminen olisikaan vain hengailua kavereiden kanssa, myös esimerkiksi harrastukset määrittyvät siellä käyvien kavereiden mukaan. Heiskasen (2015: 74) pro gradu-tutkimuksessa ilmenee, että nuoret oleskelevat vapaa-ajallaan useimmiten siellä, missä ystävätkin ovat. Tutkimusta varten haastatellut nuoret eivät osanneet nimetä nuorisotaloa lukuun ottamatta muita tiettyjä paikkoja tai tiloja, joissa viettävät vapaa-aikaansa, mikä kertoo osaltaan siitä, etteivät itse tilat tai niiden ominaisuudet ole olennaisia oleskelun kannalta. Tässä kyseisessä tutkimuksessa kauppakeskukset tai edes kaupunkikeskusta eivät nousseet selkeästi esille nuorten vapaa-ajan tärkeinä oleskelupaikkoina, mutta osasyynä saattaa olla se, että haastateltavina olivat Oulun lähiöiden nuorisotalojen käyttäjät. Nuorisotalot ovat näille haastatelluille nuorille tärkeimpiä oleskelun paikkoja, mutta yleisesti nuorilla on jonkin verran myös ennakkoluuloja ja pelkoja taloja kohtaan. Osa nuorista voi tuntea, että nuorisotalot kuuluvat toisille nuorille eivätkä uskalla siksi mennä niihin (Kiilakoski 2012; Lampela 2013: 20). Tällöin ne, jotka eivät nuorisotaloilla käy, saattavat olla niitä nuoria jotka menevät mieluummin esimerkiksi ostoskeskuksiin. Ne saattavat tuntua nuorista avoimemmilta tiloilta.

Vapaa-ajan tilat ovat sukupuolten välillä erilaisia. Tytöt yleensä suosivat vapaa-ajallaan yksityisiä ja usein sisällä olevia tiloja kotona tai kodin lähistöllä, kun taas pojat käyttävät enemmän ulkotiloja ja julkisia tiloja, joista etenkin urheiluun tarkoitettuja (Abbott-Chapman & Robertson 1999). Yksi poikien suosimista lajeista on esimerkiksi rullalautailu eli skeittaus, joka tapahtuu usein julkisessa kaupunkitilassa. Skeittaus on aiheuttanut paljon konflikteja harrastajien ja muiden tilankäyttäjien välillä, ja sitä on pyritty rajoittamaan esimerkiksi erilaisin estein (Stevens 2007; Kuusisto-Arponen & Tani 2009: 54).

Díaz-Rodríguez ym. (2015) tutkivat puolestaan Teneriffalla sijaitsevan Santa Cruzin 15–20-vuotiaiden nuorten vapaa-ajallaan suosimia tiloja. Koti oli suosittu vastaus sekä tyttöjen että poikien haastatteluissa. Selkeä ero sukupuolten välillä oli urheiluhallien ja kauppakeskusten osalta, joista ensimmäinen oli poikien ja toinen tyttöjen keskuudessa suosittu tila viettää vapaa-aikaa. Etenkin ilta- ja yöaikaan nuoret

suosivat kaupungin aukioita ja bulevardeja, joissa he oleskelevat ystäviensä kanssa. Jotkin aukiot eivät kuitenkaan olleet etenkin yli 17-vuotiaiden nuorten suosiossa siellä oleskelevien lasten suuren määrän vuoksi. Nuoret kuitenkin välttivät oleskelemasta lapsille tarkoitettulla leikkialueella. Ostoskeskukset olivat nuorille ennen kaikkea viihteen, kuten ravintoloiden ja elokuvateattereiden, sekä ostostenteon paikka. Myös puistoissa oleiltiin ystävien kanssa ja esimerkiksi urheiltiin. Paikat valittiin siis sen mukaan, mitä milloinkin haluttiin tehdä. Ystävät vaikuttivat eniten siihen, missä oleskeltiin, eikä omalla asuinpaikalla ollut hengailun tilojen suhteen vaikutusta. Monet itse asiassa tunsivat itsensä turvattomiksi juuri omien kotiensa naapurustoissa siellä liikkuvien ihmisten, kuten rikollisten, vuoksi. Iän ja sukupuolen lisäksi samaan sosioekonomiseen tai kulttuuriseen taustaan kuuluvat nuoret oleskelivät yleensä samassa tilassa yhdessä.

Tutkimuksessaan Abbott-Chapman ja Robertson (2001) selvittivät Australian Tasmaniassa asuvien, 14–16-vuotiaiden nuorten vapaa-ajan lempipaikkoja. Tätä tutkimusta käsitellessä tulee muistaa, että kuluneen 16 vuoden aikana muutoksia nuorten vapaa-ajan toiminnoissa on varmasti tapahtunut. Koti nousi tutkimukseen osallistuneiden nuorten keskuudessa tärkeimmäksi paikaksi, joskin tytöille se oli poikia tärkeämpi. Sekä oma että ystävien kodit (etenkin tyttöillä) olivat nuorten mielestä tärkeimpiä vapaa-ajanpaikkoja. Kotona he kokivat saavansa olla rauhassa, tehdä omia juttuja ja esimerkiksi olla perheensä seurassa. Luonto, ja etenkin poikien keskuudessa myös ranta, koettiin mukavina ajanvieton tiloina. Poikien suosiossa olivat myös urheiluun sopivat tilat ja tapahtumat. Vain 29 % vastaajista piti urbaaneja ympäristöjä suosikkipaikkoinaan, ja niistä mainittiin esimerkiksi urheilutapahtumat ja teemapuistot kuten Disneyland. Esimerkiksi kauppakeskukset tai kaupunkien katu ympäristöt eivät nousseet esiin haastatteluissa. Saman tutkijaparin tutkimuksessa (2009) tulokset tasmanialaisten 14–19-vuotiaiden nuorten vapaa-ajan suosikkipaikoista olivat hyvin samanlaisia. Tutkimukseen osallistuneista nuorista iältään nuorimmat kokivat luonnossa olevan paikan tärkeimmäksi (31,5 % vastaajista) ja vanhimmat kokivat kaverin kodin tärkeimmäksi (30,7 %). Vastauksissa ”oma koti” oli selkeästi harvinaisempi vanhemmilla vastaajilla kuin nuoremmilla, mutta ”oma makuuhuone” taas päinvastoin. Kaupungissa sijaitseva paikka oli nuorimmille vastaajille yleisempi vastaus kuin vanhemmille, mutta jäi silti hyvin kauas suosituimmista (nuorimmilla 17,5 % ja

vanhimmilla 8,6 %). Tutkimuksessa tuli myös ilmi, että nuoren asuinpaikka vaikutti vastauksiin: jos nuori asuu maaseudulla tai harvaan asutulla alueella, hän viihtyy enemmän avoimissa paikoissa maaseudulla, kuten luonnossa, kun taas kaupungeissa asuvat nuoret valitsevat mieluummin suljetun paikan kaupungista. Maaseudun nuoret etsivät yksityisyyttä sekä rauhaa juuri luonnosta, ja kaupunkilaiset nuoret rauhoittuvat omassa huoneessaan. Kaupungin kiireinen elämäntapa ja melu sekä maaseudulla tietynlainen luontokeskeinen elämä ja siihen kasvaminen voivat olla syitä tällaisten eroavaisuuksien taustalla.

Nuoret siis tutkimuksien mukaan oleskelevat vapaa-ajallaan paljon kotona ja harrastuksissaan, mutta myös julkisissa tiloissa kuten kauppakeskuksissa ja nuorisotaloilla. Internet on myös viimeisen parin vuosikymmenen aikana noussut kattamaan melko suuren osan nuorten vapaa-ajasta. Etenkin ystävien tapaaminen on nuorista tärkeää ja esimerkiksi yhteisten harrastuksien kautta heidän kanssaan ollaan yhdessä paljon. Vain melko pieni osa ystävien kanssa käytetystä ajasta on korvaantunut internetin kautta hoituvalla kanssakäymisellä. Myös rento oleskelu eli hengailu määrittää nuorten sosiaalista kanssakäymistä toistensa kanssa, sillä tekemisen lisäksi heille on tärkeää vain oleilla ja jutella yhdessä. Nuorisotaloilla oleskelu on kuitenkin tutkimusten mukaan harvinaisempaa kuin esimerkiksi kaduilla tai kauppakeskuksissa oleilu, mihin liittyy kynnys nuorisotaloille menemisen suhteen. Eri maissa ja alueilla oleskelun paikat ovat erilaisia, mutta julkiset ja puolijulkiset tilat ovat silti yleisesti tärkeitä. Myös sukupuoli ja ikä määrittävät sitä, missä mieluiten ollaan, sillä esimerkiksi nuoremmat lapset viettävät enemmän aikaa kodin lähipiirissä luultavasti turvallisuussyistä, kun taas vanhemmat nuoret haluavat kauemmas naapurustosta ottamaan tilaa omaehtoisemmin haltuunsa. Maaseudulla tai pienemmissä kaupungeissa nuorille luonnossa oleskelu on tärkeämpää kuin kaupungeissa, koska luontosuhde on luultavasti vahvempi ja luonnontilan kuten metsän saavutettavuus voi olla parempi kuin kaupunkilaisilla nuorilla.

NUORTEN TILAKOKEMUKSET JA TILANKÄYTÖN RAJOITTAMINEN

Suhtautuminen lapsiin ja nuoriin on Gill Valentin (2004) mukaan kaksijakoista: toisaalta heitä pidetään suojelua tarvitsevinä, vastuunkantoon kykenemättöminä yksilöinä, kun taas toisaalta uhkana ja vaarana heidän käyttäytymissäännöt kyseenalaistavan luonteensa vuoksi. Tämä on nuorten näkökulmasta ongelmallinen tilanne, sillä sulkemalla tiloista pois heidät voidaan ajaa turvattomampiin ympäristöihin (Tani 2011: 15). Aikuiset pelkäävät yhä enemmän lastensa puolesta, ja pitävät kaupunkitiloja vaarallisina ja sopimattomina nuorille (Nairn ym. 2003). Julkisen tilan vaarat, kuten pedofiilit, kiusaaminen ja liikenne, saattavat olla aikuisten syitä rajoittaa lastensa oleskelua julkisissa tiloissa (Evans 2008: 1671).

Erityisesti nuoret ovat joutuneet tiukentuvan tilapolitiikan uhreiksi. Kun julkisista tiloista tulee yhä enenevässä määrin puolijulkisia tai yksityisiä, niiden avoimuus ja sallivuus vähenee ja kontrolli lisääntyy. Nuorille ominainen hengailu ei enää ole soveliaasta käytöstä monissakaan julkisissa kaupunkitiloissa. Erityisesti kauppakeskukset nuorten suosimina olemisen tiloina ovat lisääntyneet, mikä on aiheuttanut paljon erimielisyyksiä ja konfliktitilanteita. Nuorten oleilu näissä paikoissa kyseenalaistetaan (Valentine 2004). Usein ei-kuluttavina kansalaisina heidän ajatellaan häiritsevän maksavia asiakkaita sekä myös liikkeiden omistajia ja työntekijöitä (Puhakka ym. 2015: 79). Koska kauppakeskukset ovat ensisijaisesti kulutuskulttuurin näyttämöitä, ei kuluttavat, kuten nuoret (Mäenpää 2005: 202), ovat automaattisesti vääränlaisia ja epäsoivia tämän tilan käyttäjiksi.

Vanderbeck ja Johnson (2000) tutkivat haastatteluiden avulla kauppakeskusten roolia 12–13-vuotiaiden afroamerikkalaisten kaupunkilaisten nuorten elämässä. Kuluttaminen ei ollut tärkein syy kauppakeskuksessa hengailun taustalle, vaan enemmän se, ettei kaupungissa ole muita paikkoja. Kauppakeskukseen voidaan paeta kodin eristämistä sekä naapuruston uhkia, ja se koettiin turvalliseksi tilaksi jossa ei ole mitään pelättävää. Kauppakeskuksissa nuoret tuntevat itsensä jopa vapaammiksi kuin kotona, sillä he eivät ole siellä vanhempien kontrollin alaisuudessa. Vanhemmat rajoittavat lasten liikkumista, sillä he kokevat monet kaupungin tiloista erittäin vaarallisiksi. Esimerkiksi yksi haastatelluista kertoi, että reitti nuorisotalolle kulkee

vaarallisten alueiden läpi, joten nuorten ei ole turvallista mennä sinne. Kauppakeskuksen rooli sosiaalisena ympäristönä oli nuorille tärkein syy oleskella siellä. Joillekin haastatelluista sosiaalisuus ilmeni kulutuksen, kuten vaatteiden oston tai ravintoloissa syömisen, kautta, kun taas toisista se tuntui avoimelta tilalta, jossa vain oleskella ystävien kanssa. Tämän tutkimuksen osalta tulee kuitenkin huomioida sen jomelko vanha ikä, joten sitä täytyy tarkastella pienellä varauksella.

Väitöskirjaansa varten Mäenpää (2005) haastatteli Helsingin Itäkeskuksen käyttäjiä, joihin kuuluivat myös nuoret. Haastatellut nuoret kertoivat tulevansa kauppakeskukseen vain oleilemaan, ilman sen kummempaa suunniteltua tekemistä. Yhdessä oleminen kavereiden kanssa oli tärkein syy, eikä kuten aikuisilla, esimerkiksi päivittäisten asioiden hoitaminen ja ostostenteko. Nuoret voivat tulla kauppakeskukseen jopa pitkienkin matkojen päästä, ja siellä viivytään usein muutama tunti. Vaikka Itäkeskuksen pelihalli nousi esille yhtenä tekemisen tilana, ei edes sitä pidetty kiinnostavuuden kannalta tärkeimpänä asiana kyseisen kauppakeskuksen käytölle. Olennaisinta oli oleskelu itsessään. Ihmisjoukko, katettu tila ja ostoskeskuksen tarjoamat mahdollisuudet kiehtoivat nuoria. Nuorilla ei yleensä ole paljoakaan rahaa, mikä myös estää heidän kuluttamistaan. Kuluttaminen ei muutenkaan ole kauppakeskusten osalta nuorille mikään itsestäänselvyys, kuten ehkä aikuisille on (Mäenpää 2005: 201–202).

Tani (2011) on tutkinut Kampin kauppakeskusta Helsingissä ja nuorten ulossulkemista siellä. Hän haastatteli nuoria, jotka vapaa-ajallaan oleskelevat kyseisessä kauppakeskuksessa tai sen välittömässä läheisyydessä, sekä pyysi heitä valokuvaamaan hengailuaan. Lisäksi tutkimusta varten haastateltiin kahta kauppakeskuksen edustajaa, kahta alueella toimivaa lähipoliisia ja kolmea nuorisotyöntekijää. Kauppakeskuksen katujen avoimuuden suhteen ihmisillä oli hyvin erilaisia käsityksiä eikä kauppakeskusten sisäisten katujen tai kauppakeskuksen läheisten tilojen omistajuusasiat olleet kovin selkeitä. Epäselvyys tuli esiin myös vartioinnin osalta, sillä ihmisille ei ollut kovin selkeää, kuka tai mikä taho on vastuussa minkäkin tilan valvonnasta. Kauppakeskuksen edustaja ei ollut tietoinen kaikista alueen yksityisyydestä ilmoittavista tai tiettyjä toimintoja kieltävistä kylteistä. Silti kuitenkin nuorten haastatteluissa tuli ilmi, että näiden kylttien perusteella heidän toimintaansa on rajoitettu. Nuoret myös kokivat, että kieltojen rikkomisesta ei aikuisia huomautettu

yleisesti ollenkaan, mutta nuoria huomautetaan ja pyydetään lopettamaan kielletty toiminta. Haastatteluihin kerrottiin vartijoiden esimerkiksi kastelevan portaita, joilla nuoret tapaavat istua tai hengailuun sopivista tiloista oli poistettu esimerkiksi penkkejä, jolla pyritään pitämään nuoret poissa. Tutkimuksen nuoret myös kertoivat, kuinka heidän skeittaamistaan oli rajoitettu ja kuinka alueella on myös skeittaamisen kieltäviä kylttejä. Jokainen haastatelluista nuorista osasi kertoa tilanteen, jossa heidät oli hädetty periaatteessa avoimesta tilasta pois. Äänekkyyys, ulkonäkö, kulkuteiden tukkiminen ja ”väärässä paikassa” oleminen olivat yleisimpiä syitä nuorten ulossulkemiselle tilasta. Pääasiassa vartijat olivat niitä, joilta huomautuksia saatiin, eikä juurikaan esimerkiksi muilta kauppakeskusten asiakkailta. Esimerkiksi haastateltu kahvilatyöntekijä ei kokenut nuorten häiritsevän. Nuoret harvoin tunsivat tehneensä mitään väärää, ja pitivät siksi häätämisiä epäoikeutettuina. He tottelivat useimmiten vartijoiden käskyjä, mutta palasivat monesti takaisin paikalle hetken kuluttua. Tällaisella kissa-hiiri-leikillä nuoret eivät ainoastaan halunneet ärsyttää vartijoita, vaan toisaalta muokata tiloista väljempiä (Tani 2015: 142). Yleisesti haastatelluille nuorille oli tärkeintä olla Kampissa, koska heistä se oli helposti saavutettava kokoontumispaikka, jossa tavata kavereita. Kuluttaminen ei ollut erityisesti syynä kauppakeskuksissa hengailulle, mikä on ristiriidassa kauppakeskusten yleisten tavoitteiden kanssa.

Nuorten Palvelu ry:n hallinnoimassa ja Opetus- ja Kulttuuriministeriön rahoittamassa *Kauppakeskuksen nuoret* -hankkeessa pyrittiin tutkimaan yhteistyössä Suomen eri kauppakeskusten kanssa niissä aikaansa viettävien nuorten toimintaa ja asiakaskohtelukokemuksia sekä kartoittaa kaupallisten toimijoiden, vartiointialan ja paikallisten nuorisotoimijoiden näkemyksiä ilmiöstä. Nuorista haastateltiin alle 29-vuotiaita, mutta tosiasiallisesti haastateltavien ikähaarukka oli 7–23-vuotiaat. Tutkimuksessa haastateltiin myös kaupallisia toimijoita, vartijoita ja järjestyksenvalvoja sekä paikallisia nuorisoalan toimijoita. Lampelan (2013) laatimassa hankkeen loppuraportissa tulee ilmi, että kauppakeskuksia käyttävät nuoret voidaan jakaa neljään kategoriaan: ”heavy usereihin”, jotka oleskelevat kauppakeskuksissa päivittäin monta tuntia; ”piipahtelijoihin”, jotka käyvät niissä pari kertaa viikossa kun siellä on paras meno; ”shoppailijoihin”, jotka pääasiassa käyvät kauppakeskuksissa vain ostoksien takia sekä; ”odottelijoihin”, jotka odottavat kauppakeskuksissa kyytiä. Nuorten toiveet kauppakeskusten suhteen liittyivät useimmiten istumapaikkojen

lisäämiseen tai tietynlaisten kauppojen, kuten skeittikaupan, tulemiseen kauppakeskukseen. Suurin osa nuorista ei ollut kohdannut vartijoita oleskellessaan kauppakeskuksissa, mutta jos olivat, niin kohtaamiset koettiin pääasiassa positiivisina, ja vartijoiden puuttuminen nuorten toimintaan oli myös koettu useimmiten asiallisena. Eri kauppakeskuksissa kokemukset nuorten välillä kuitenkin erosivat, ja joissain tuli enemmän parannusehdotuksia vartijoiden ja järjestyksenvalvojen toiminnan suhteen. Vartiointiin kohdistuneen palautteen toistuvia teemoja olivat tyyppillisen puuttumisen aiheet, epäasiallisen kielen käyttö, vartijan tai järjestyksenvalvojan asenteeseen viittaava palaute, saman kauppakeskuksen vartijoiden tai järjestyksenvalvojen väliset erot sekä nuorten kohteluun kohdistunut epätasa-arvo. Tyyppillisimpiä asioita, joista nuoria huomautettiin, oli istuskelu mitään ostamatta, roskaaminen, lattioilla tai roskisten päällä istuminen, meluaminen, tupakointi väärissä paikoissa, kenkien pitäminen penkeillä, liian pitkään kestänyt istuskelu sekä liian isossa porukassa oleskelu. Osittain nuoret ymmärsivät tehneensä väärin ja olleensa ajattelemattomia toiminnassaan, mutta joidenkin asioiden osalta eivät (esimerkiksi koettiin että lattioilla voi istua, jos ei ole penkkejä vapaana). Vartijoiden puuttuminen nuorten toimintaan koettiin joskus uhkaavana, hyökkäävänä, leimaavana ja jopa väkivaltaisena. Joitakin haastateltuja oli esimerkiksi vedetty hiuksista ja uhattu ”syrjään viemisellä” eli pahoinpitelyllä valvontakameroiden ulottumattomissa. Nuoret olivat saaneet kokea myös kiroilua, huutelua ja haukkumista vartijoiden ja järjestyksenvalvojen puolelta. Tyly ja negatiivinen asenne oli yleisin kokemus vartijoista. Nuorten mielestä aikuisia ei huomautettu tai rankaistu heidän tekemistään rikkomuksista, joista nuoria taas aina muistettiin huomauttaa.

Heiskasen (2015) tutkielmassa haastatelluista oululaisista nuorista ei kovin moni ollut kohdannut syrjintää tai ulossulkemista esimerkiksi kaupunkitiloissa. Muutama oli joskus hädetty kauppakeskuksesta, mutta he eivät olleet kokeneet ulossulkemista epäreiluna vaan aina sen taustalla oli ollut jokin oikeutettu syy. Esimerkiksi jos tilassa oli liian monta käyttäjää, se saatettiin kokea ongelmana ja tilasta häätämisen syynä. Haastellut kokivat nuorten kohtelun pääosin tasapuolisena ja reiluna. Tutkimustulokset eroavat jonkin verran muussa kirjallisuudessa esitellyistä tuloksista, joissa nuoret usein kokevat ulossulkemisen epäoikeutettuna ja syrjivänä (Valentine 2004; Tani 2011). Luultavasti suurin syy tulosten eroihin on se, että tutkimuksessa oli haastateltu

nimenomaan nuorisotiloja käyttäviä nuoria. Nämä eivät ole yleensä niitä, jotka hengaavat kauppakeskuksissa kovin paljon, sillä nuorisotilat vastaavat heidän oleskelutarpeisiinsa.

POHDINTA

Julkisen tilan käyttö ja tietynlainen ”esilläolo” on todella merkittävä osa nuoruutta, ja sen kautta kehitetään omaa identiteettiä ja sosiaalisia suhteita. Nuorille on tärkeää oleskella muuallakin kuin kotona ja itsenäisesti ilman vanhempien tai opettajien kontrollia ottamalla täten tila omaehtoisesti haltuun. Merkittävin syy nuorten vapaa-ajan tilojen valitsemisen taustalla on olla siellä, missä heidän ystävänsäkin ovat. Täytyy kuitenkin muistaa, että nuoret eivät ole yksi homogeeninen ryhmä, joiden tilankäyttö vapaa-ajallaan olisi kaikilla samanlaista. Vaikka tässä tutkielmassa keskityinkin siihen, miten nuoret eivät oleskele kauppakeskuksissa kuluttamisen vuoksi, on kuitenkin myös niitä nuoria, jotka juuri ostostenteon ja palveluiden vuoksi käyttävät kauppakeskuksia. Myös sukupuolten väliltä löytyi eroavaisuuksia, sillä yleisesti pojat viettävät vapaa-aikaansa enemmän julkisissa tiloissa ja esimerkiksi urheiluun sopivissa tiloissa, kun taas tytöt viettävät aikaa mieluummin kotona. Myös eri-ikäiset nuoret oleskelevat erilaisissa paikoissa. Maiden ja kaupunkien välillä löytyy tietysti myös eroja, sillä esimerkiksi siinä missä nuorten mielestä Suomessa lämpimät sisätilat ovat mukavampia paikkoja viettää aikaa, Espanjassa taas lukuisat puistot ovat nuorten suosikkipaikkoja.

Aiemmin nostettuun kysymykseen siitä, tekeekö kaupallinen tila automaattisesti käyttäjistään kuluttajia, vastaisin itse että ei tee. Nuoret kokevat, että voivat jossakin määrin oleskella kauppakeskuksissa ilman kuluttamista, vaikkakin heidän ei-kuluttava käyttäytymisensä saattaa olla syynä tilasta poistamiselle etenkin yhdistettynä muuhun häiriökäyttäytymiseen. Toki oleskelu tilassa, jossa kuluttaminen on mahdollista, houkuttelee myös ostamaan jotakin. Esimerkiksi jos on olemassa uhka tilasta ulossulkemiselle ilman kuluttamista, saattavat nuoret ostaa jonkin pienen asian liikkeestä jossa oleilevat ja sen turvin saavat ikään kuin oikeutuksen olla tilassa.

Julkisista tiloista kaikki eivät houkuttele samalla tavoin, ja kuten jo mainittua, esimerkiksi Suomessa ulkotilat eivät välttämättä houkuttele hengaillemaan -30°C pakkasella. Nuoria saattaa myös turvottomammissa kaupungeissa tai kaupunginosissa

pelottaa oleskelu kaduilla tai puistoissa, jolloin valvotumpi tila tuntuu turvallisemmalta. Nykypäivänä julkisia tiloja on kaupungeissa muutenkin hyvin paljon vähemmän kuin aiemmin. Parhaita ovat siis tässä tapauksessa puolijulkiset tilat, ja niistä varsinkin kauppakeskukset, jotka ovat fyysisesti ja myös sosiaalisesti avoimempia kuin esimerkiksi nuorisotalot tai erilaisiin harrastustoimintoihin tarkoitettut paikat: pelkkä oleskelu ilman suunniteltua tekemistä on niissä mahdollista, sillä esimerkiksi nuorten rahanpuute voi estää menemästä kahviloihin tai vaikka elokuviin. Rento oleskelu myös rakentaa yhteisöllisyyttä eri tavalla kuin jokin erityinen toiminta. Kuitenkin se, että nuoret eivät kuluta kauppakeskuksissa yhdistettynä heidän mahdolliseen häiriökäyttäytymiseensä on aiheuttanut sen, että kauppakeskuksissakin oleskelua on alettu rajoittamaan monin eri keinoin.

Useimmiten vain yksittäistapausten vuoksi koko nuoriso ikäluokkana halutaan sulkea pois tilasta, ja käsittelemieni tutkimusten mukaan nuoret kokevat tilan rajoittamisen usein epäreiluna. Vartijoiden ja järjestyksenvalvojien toiminta nuorien häätämiseksi on ollut työkeää ja jopa väkivaltaista. Ohjeet sallituista ja kielletyistä toiminnoista ovat olleet joissain tapauksissa epäselviä, tai vaikka jokin toiminta on tiedetty kielletyksi, nuoret eivät ole kokeneet sen itse häiritsevän ketään ja siksi eivät ole sääntöjä halunneet totella. Esimerkiksi istumapaikkojen puuttuessa heistä ei ole epäoikeutettua istua lattialla. Nuoret myös ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että heitä huomautetaan sääntöjen rikkomisesta herkemmin ja useammin kuin aikuisia, jotka rikkovat samoja sääntöjä, kuten tupakoivat väärissä paikoissa tai istuskelevat kahviloiden pöydissä ostamatta mitään.

Kokemukset olivat eri kauppakeskuksissa kovin erilaisia. Lohduttavaa on, että monien tutkimusten mukaan suurin osa nuorista ei ollut kohdannut vartijoita kauppakeskuksissa tai heillä oli vain positiivisia kokemuksia vartijoiden tai järjestyksenvalvojien kohtaamisista. Kuitenkin se, että joitakin nuoria oli kohdeltu epäoikeudenmukaisesti ja jopa väkivaltaisesti, on todella hälyttävää. Käyttämäni tutkimukset eivät ole aivan tuoreita, joten tämänhetkinen tilanne ei välttämättä ole täysin tutkimuksissa ilmenneiden tulosten kuvaama. Esimerkiksi Helsingin kauppakeskuksissa on viime vuodesta alkaen alettu panostaa yhä enemmän nuorten viihtyvyyteen ja tasavertaiseen sekä ystävälliseen vartiointiin ja toimintaan nuorten kanssa. Nuoria varten on esimerkiksi koulutettu omia järjestyksenvalvojia, sillä nuoret

tarvitsevat erilaista huomiota kuin muut kauppakeskuksen käyttäjät. Heidän tulevaisuuden potentiaalinsa maksavina asiakkaina on tajuttu, ja viihtyvyyteen on alettu panostaa esimerkiksi istumapaikkojen ja kännyköiden latauspistokkeiden lisäämisen avulla, kun aikaisemmin niitä on nimenomaan vähennetty nuorten sulkemiseksi tilasta ulos. Nuoret eivät kuitenkaan kerro vielä huomanneensa järjestyksenvalvojien asenteiden muutoksia kaikissa kauppakeskuksissa (Hakkarainen & Moilanen 2016). Ervasti (2016) kirjoittaa Oulun kauppakeskus Valkeassa nuorten kanssa yhdessä laadituista säännöistä, millä yritetään painottaa kieltojen sijaan kehotuksia ja kannustavuutta. Myös Valkeassa on koulutettu järjestyksenvalvojia kohtaamaan nimenomaan nuoria. Tällainen toiminta kuulostaa erinomaiselta, sillä nuorten kohtaama epäoikeudenmukainen ja väkivaltainen kohtelu on todella väärin ja se on estettävä kaikin keinoin. Tällaiset kokemukset voivat jättää nuoriin todella syviä traumoja ja vaikuttaa heidän elämäänsä syvästi myöhemminkin.

Nuoriin suhtautumisen muutokset ovat erittäin tärkeitä, sillä juurikin nuorten potentiaali kauppakeskuksille tulevaisuudessa on mielestäni tärkeämpi asia kuin yksittäiset häiriöt nyt. Useimpien tarkastelemieni tutkimusten mukaan muut asiakkaat harvoin valittavat nuorten käytöksestä, joten useimmiten vartijat saattavat suhtautua hieman liian tiukasti pieniin rikkomuksiin. Toki rajat on vedettävä, mutta liian tiukka ulossulkeminen aiheuttaa vain sen, että tulevaisuudessa, jolloin heillä voisi olla enemmän taloudellista potentiaalia, huonoa kohtelua kokeneet nuoret eivät enää palaa kauppakeskukseen. Myös penkkien puuttuminen tai erilaisten musiikkien tai äänien käyttäminen ovat mielestäni huonoja tapoja tilankäytön rajoittamiseen. Nämä keinot eivät erottele kuka niitä kuulee, joten esimerkiksi korkeataajuiset äänet voivat häiritä myös pieniä lapsia sekä nuoria aikuisia, jotka ovat asiakkaina kauppakeskuksessa. Klassinen musiikki taas voi häiritä myös muita kuin nuoria, tai toisaalta jotkut nuoret voivat nauttia siitä. Tällöin tavoite ulossulkemisesta kääntyy itseään vastaan.

Etsivä nuorisotyö, eli nuorisotyöntekijöiden meneminen yhä enemmän sinne, missä nuoretkin oleskelevat, on yleistynyt. Kauppakeskuksiinkin on suunniteltu ja perustettu viime vuosina nuorisotiloja (esim. Sallinen 2017; Hammarberg 2017), mikä on mielestäni erittäin hyvä keino lisätä nuorille viihdyttäviä tiloja helposti saataville. Julkisten tilojen väheneminen on asia, johon on vaikea tehdä muutosta, joten puolijulkisistakin tiloista voi oikeanlaisella toiminnalla tehdä viihtyisiä ja oleskeluun

sopivia tiloja. Esimerkiksi kauppakeskuksen syrjäisempiin tai yläkerroksiin sijoittuviin tiloihin perustetut nuorisotilat eivät häiritsisi myöskään muita asiakkaita.

On tärkeä painottaa, että tarkastelen aihetta nuorten näkökulmasta, enkä esimerkiksi kauppakeskuksia käyttävien muiden ryhmien, liikkeiden omistajien, työntekijöiden tai vartijoiden näkökulmasta. Täten myös valitsemani tutkimukset painottavat nuorten kokemuksia, jolloin tietyt näkökulmat saattavat jäädä käsittelemättä. Kuitenkin mielipiteeni on, että nuorten tilankäyttöä esimerkiksi kauppakeskuksissa rajoitetaan liikaa, nuorille ei ole tarpeeksi oleskeluun sopivia tiloja ja vartiointi on usein epäoikeudenmukaista. Joissakin tiloissa, kuten lasten leikkipuistoissa, ymmärrän, että nuorten oleskelu saattaa estää lapsia käyttämästä puistoa ollenkaan. Mutta tilat, jotka selkeästi ovat kaikille avoimia, pitäisi minusta myös pitää avoimina eikä rajoittaa käyttöä tietyiltä ryhmiltä. Kaupalliset ja taloudelliset syyt, eli se että nuoret oleskelevat ostamatta mitään, eivät mielestäni voi olla syynä nuorten sulkemiselle ulos tilasta, sillä on vaikea erottaa muistakaan asiakkaista niitä, jotka vain kiertelevät kaupoissa eivätkä aio edes ostaa mitään. Nuorten lisäksi myös esimerkiksi työttömät ja eläkeläiset ovat suuri oleskelijöiden ryhmä monissa kauppakeskuksissa (Mäenpää 2005: 201), eikä kuitenkaan heidän oleskeluaan rajoiteta samalla tavoin kuin nuorten.

Jatkotutkimuksen näkökulmia

Nuorten tilankäyttöä voitaisiin tutkia myös kulttuurisesta näkökulmasta siten, vaikuttaako tilankäyttöön nuoren kuuluminen tiettyyn alakulttuuriin tai vähemmistöön. Ulkonäkö oli tutkimuksissa mainittu seikaksi, jonka perusteella nuoret kokevat heidän tilankäyttöään kauppakeskuksissa rajoitettavan. Sitä, millainen ulkonäkö erityisesti häiritsee, ei kerrottu. Tämä voisi olla yksi asia, jota tulevaisuudessa olisi minusta mielenkiintoista tutkia. Joissakin tutkimuksissa nousi esiin myös se, että samaan kulttuuriseen tai sosio-ekonomiseen luokkaan kuuluvat nuoret oleskelsivät mielellään yhdessä samassa tilassa. Tämä olisi minusta kiinnostava tutkimuksen aihe tutkia enemmän.

Iän, eli tässä tapauksessa nuoruuden, ohella minua kiinnostavat myös muut demografiset tekijät, jotka voivat rajoittaa ihmisen tilankäyttöä. Tällaisia ovat esimerkiksi sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen tai etnisyys. Esimerkiksi tällä

hetkellä maahanmuuton ja turvapaikanhakijoiden määrän lisääntyessä Euroopassa ja myös Suomessa, olisi mielenkiintoista tutkia heidän vapaa-ajan tilankäyttöään ja tilankäytön rajoittamista. Suomessa on hyvin vähän tiloja, jotka on suunniteltu juuri turvapaikanhakijoille tai maahanmuuttajille, ja monien tilojen ollessa erilaisuutta syrjiviä, ei ihmisillä ole mahdollisuuksia monenlaisten tilojen käyttöön. Myös kulttuuri- ja kielierojen vuoksi tilat saattavat olla vaikeasti saavutettavissa eikä niistä välttämättä edes tiedetä. Samoin nuorille tarkoitetuista vapaa-ajan tiloista kertomiseen ja informaatioon liittyvät aspektit olisivat mielestäni kiinnostavia tutkimusnäkökulmia tulevaisuudessa. Lukemissani tutkimuksissa nimittäin nousi esiin myös se seikka, etteivät nuoret aina tiedä paljoa esimerkiksi lähiseudun nuorisotiloista ja siksi niihin meno voi olla kynnykskysymys.

Myös tila-, kaupunki- ja aluesuunnittelu olisivat mielenkiintoisia tutkimuskohteita nuorten näkökulmasta. Haarnin (1997: 89) mukaan ”kaupunkisuunnittelu on yksi tapa pyrkiä ratkaisemaan, tai ainakin pehmentämään, kaupunkitilassa vallitsevia ristiriitoja” ja ”samalla se on vaikutusvaltainen tapa tuottaa kaupunkitilaa”. Nuorien huomioiminen suunnittelussa on usein puutteellista eikä nuorten mielipiteistä välitetä, vaikka päätökset koskisivat suoraan heitä (Matthews ym. 1999), ja tiloista tulee siksi hyvin pitkälti aikuisten määrittelemiä. Esimerkiksi kaupunkitiloista voi tällaisen toiminnan seurauksesta tulla lapsille tai nuorille sopimattomia. Kuten tässä tutkielmassa on tullut ilmi, on julkisilla ja puolijulkisilla tiloilla suuri merkitys nuorten arjessa mm. identiteetin ja sosiaalisten suhteiden rakentumisen kannalta, joten heitä tulisi kuunnella näiden tilojen suunnittelussa enemmän.

LÄHTEET

- Abbott-Chapman, J. & M. Robertson (2009). Adolescents' favourite places: Redefining the boundaries between private and public space. *Space and Culture* 12:4, 419–434.
- Abbott-Chapman, J. & M. Robertson (2001). Youth, leisure and home: Space, place and identity. *Society and Leisure* 24:2, 485–506.
- Abbott-Chapman, J. & M. Robertson (1999). Home as a private space: Some adolescent constructs. *Journal of Youth Studies*, 2:1, 23–43.
- Burkitt, I. (2004). The time and space of everyday life. *Cultural Studies* 18: 2–3, 211–277.
- Díaz-Rodríguez, C., A. Armas-Díaz, L. M. García-Herrera, & J. S. García-Hernández (2015). Spaces of transition: Young people's social practices in Santa Cruz de Tenerife (Canary Islands, Spain). *Die Erde* 146: 1, 79–89.
- Ervasti, A. (2016). Kauppakeskus Valkeassa luotiin pelisäännöt nuorille. Kaleva, 23.4.2016. <<http://www.kaleva.fi/uutiset/oulu/kauppakeskus-valkeassa-luotiin-pelisaannot-nuorille/725886/>>. 6.4.2017.
- Evans, B. (2008). Geographies of Youth/Young People. *Geography Compass* 2:5, 1659–1680.
- Foucault, M. (1980). *Tarkkailla ja rangaista*. (suom.), Eevi Nivanka. 470 s. Otava, Helsinki.
- Franck, K. A. & Q. Stevens (2007). Tying down loose space. *Teoksessa* Franck A. K. & Q. Stevens (toim.): *Loose space. Possibility and diversity in urban life*, 1–33. Routledge, Lontoo.
- Goheen, P. G. (1998). Public space and the geography of the modern city. *Progress in human geography* 22: 4, 479–496.
- Haarni, T. (1997). Joustavia tiloja: vallan ja ulossulkemisen urbaania tulkintaa. *Teoksessa* Haarni, T., Karvinen, M., Koskela, H. & S. Tani. (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 87–106. Vastapaino, Tampere.
- Haarni, T., M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (1997). Johdatus nykymaantieteeseen. *Teoksessa* Haarni, T., Karvinen, M., Koskela, H. & S. Tani. (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 9–36. Vastapaino, Tampere.
- Hakkarainen, K. & K. Moilanen (2016). Kauppakeskuksen käänisivät kelkkansa: nuoria ei enää hädätä. Helsingin Sanomat 22.2.2016. <<http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002887418.html>>. 6.4.2017.
- Hammerberg, V. (2017). Puuvillan kauppakeskukseen suunnitellaan nuorisotiloja. Satakunnan Kansa 24.2.2017. <<http://www.satakunnankansa.fi/satakunta/puuvillan-kauppakeskukseen-suunnitellaan-nuorisotiloja-14085014/>>. 10.4.2017.
- Harvey, D. (1973). *Social Justice and The City*. 356 s. John Hopkins University Press, Lontoo.
- Heiskanen, J. (2015). Nuorisotalotoiminta osana nuorten vapaa-ajan tilankäyttöä. Pro gradu – tutkielma. Maantieteen laitos, Oulun yliopisto. 101 s.
- Hoikkala, T. (1993). *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. 331 s. Gaudeamus, Helsinki.
- Karjalainen, P. T. (1997). Aika, paikka ja muistin maantiede. *Teoksessa* Haarni, T., Karvinen, M., Koskela, H. & S. Tani. (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 227–241. Vastapaino, Tampere.
- Karvinen, M. (1997). Kaupungin ranta kulttuurisena rajana. *Teoksessa* Haarni, T., Karvinen, M., Koskela, H. & S. Tani. (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*, 143–162. Vastapaino, Tampere.
- Kemppinen, P. (1999). *Nuoriso 2000 – Nuorisotyön käsikirja*. 262 s. Kannustusvalmennus P. & K. Oy, Vantaa.
- Kiilakoski, T. (2012). Nuorisotalotoiminnan kehittäminen. *Teoksessa* Komonen K., L. Suurpää & M. Söderlund (toim.): *Kehittyvä nuorisotyö*, 125–149. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Hakapaino, Helsinki.

- Kiuru, A. (2009). Teinikarkotin karkottaisi myös tulevaisuuden asiakkaat. Kaleva 22.11.2009. <<http://www.kaleva.fi/teemat/nuoret/teinikarkotin-karkottaisi-myos-tulevaisuuden-asiakkaat/249187/>>. 6.4.2017.
- Kopomaa, T. (1997). *Tori – marginaali – haastava kaupunki. Tilatapauksia ulkotilojen käytöstä ja reunimmaisista käytännöistä*. 247 s. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki.
- Kopomaa, T. (2002). Toisilleen vieraat syrjäytyneet ja hyväosaiset vuonna 2010? : merkintöjä urbaanista juoppokulttuurista ja sen kohtaamisesta. *Futura* 21:1, 28–35.
- Koskela, H. (1999). Safe to be Afraid: video surveillance and women's perceptions of safety. *Teoksessa* Koskela, H. (toim.): *Fear, Control & Space. Geographies of Gender, Fear of Violence, and Video Surveillance*. Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen julkaisu A137, Helsinki.
- Koskela, H. (2009). *Pelkokierre. Pelon politiikka, turvamarkkinat ja kamppailu kaupunkitilasta*. 397 s. Gaudeamus, Helsinki.
- Koskinen, S. (2007). Lähiympäristöön vaikuttavaa ympäristökasvatusta. *Teoksessa* Gretschel, A. & T. Kiilakoski (toim.): *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura 77, 129–139.
- Kuusisto-Arponen, A-K & S. Tani (2009). Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. *Alue ja ympäristö* 38: 1, 51–58.
- Kyttä, M. (2003). Children in outdoor contexts. Affordances and independent mobility in the assessment of environmental child friendliness. *Helsinki University of Technology, Centre for Urban and Regional Studies, A 28*.
- Lampela, P. (2013). Kauppakeskus nuorten vapaa-ajan tilana. Kauppakeskusten nuoret – hankkeen loppuraportti. <http://nuortenpalvelu.fi/wordpress/wp-content/uploads/2014/01/Loppuraportti_Maaliskuu_2013.pdf>. 31.3.2017.
- Lampela, P., M. Leppävuori & I. Puomilahti (2016). Johdanto: Kohtaamisia nuorten kokoontumispaikoilla. *Teoksessa* Lampela, P., M. Leppävuori & I. Puomilahti (toim.): *Hengailua, kohtaamisia ja yhdessä olemista. Nuoruuden elementtejä ja työmuotoja julkisissa ja puolijulkisissa tiloissa*. 7–15. Nuorten Palvelu ry, Kuopio.
- Lefebvre, H. (1991a). *Critique of Everyday Life: Volume One, Introduction*. 380 s. Verso, Lontoo.
- Lefebvre, H. (1991b). *The Production of Space*. 464 s. Blackwell, Oxford.
- Lähdetluoma, M. (2012). Teinikarkotinta kokeillaan lahtelaisessa kauppakeskuksessa. YLE 21.4.2012. <<http://yle.fi/uutiset/3-5921747>>. 6.4.2017.
- Malone, K. (2002). Street life: youth, culture and competing uses of public space. *Environment and Urbanization*. 14: 2, 157–168.
- Massey, D. (1994). *Space, Place and Gender*. 288 s. University of Minnesota Press, Minnesota.
- Matthews, H., M. Limb & M. Taylor (1999). Young people's participation and representation in society. *Geoforum*, 30, 135–144.
- Matthews, H., M. Limb & M. Taylor (2000a). Reclaiming the street: Class, gender and public space. *Teoksessa* Holloway, S. & G. Valentine (toim.): *Children's geographies: Living, playing, learning and transforming everyday worlds*, 63–79. Routledge, Lontoo.
- Matthews, H., M. Taylor, B. Percy-Smith & M. Limb (2000b). The unacceptable flaneur. The shopping mall as a teenage hangout. *Childhood* 7: 3, 279–294.
- Merikivi, J., S. Myllyniemi & M. Salasuo (toim.) (2016). Media hanskassa. Lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisu 55. <https://issuu.com/tietoanuorista/docs/lasten_ja_nuorten_vapaa-aikatutkimu>. 24.3.2017.
- Moilanen, K. (2017). Ennen kaikki oli kaduilla huonommin. Helsingin Sanomat 10.2.2017. <<http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005081837.html>>. 31.3.2017.

- Myllyniemi, S. & P. Berg. (2013). Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotutkimusverkosto. Valtion nuorisosiain neuvottelukunnan julkaisuja 49. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2013/05/Nuoria_liikkeell-%C3%A4_verkko.pdf>. 24.3.2017.
- Myllyniemi, S. (2009). Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto 92, Nuorisosiain neuvottelukunta 40. Yliopistopaino, Helsinki.
- Mäenpää, P. (2005). *Narkissos kaupungissa. Tutkimus kuluttaja-kaupunkilaisesta ja julkisesta tilasta*. 432 s. Tammi, Helsinki.
- Mäntykoski, M. (2008). Nuorten alueelliset identiteetit globalisoituvassa maailmassa – tarkastelussa Kuopiossa asuvat lukiolaiset. Pro gradu –tutkielma. Maantieteen laitos Helsingin yliopisto. 135 s.
- Nairn, K., R. Panelli & J. McCormack (2003). Destabilizing dualisms: Young people's experiences of rural and urban environments. *Childhood* 10:1, 9–42.
- Prezza, M. (2007). Children's independent mobility: a review of recent Italian literature. *Children, Youth and Environments* 17: 4, 293–318.
- Puhakka, R., J. Poikolainen & A. Karisto (2015). Spatial practices and preferences of older and younger people: Findings from the Finnish studies. *Journal of Social Work Practice* 29: 1, 69–83.
- Rantamaa, P. (2001). Ikä ja sen merkitykset. *Teoksessa* Sankari, A. & J. Jyrkämä (toim.): *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. 49–95. Vastapaino, Tampere.
- Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. 174 s. Pion, Lontoo.
- Ridell, S., Kymäläinen, P. & T. Nyysönen. (2009). Julkinen tila tänään – kuhinaa lomittuvilla rajapinnoilla. *Teoksessa* Ridell, S., Kymäläinen, P. & T. Nyysönen (toim.): *Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Tieteidenvälisiä otteita vallasta ja kaupunki-, media- ja virtuaalituloissa*. 7–40. Tampere University Press, Tampere.
- Sallinen, M. (2017). Kauppakeskus Revontuleen väliaikainen nuorisotila. Lapin Kansa 1.2.2017. <<http://www.lapinkansa.fi/lappi/revontuleen-valiaikainen-nuorisotila-15885882/>>. 10.4.2017.
- Sankari, A. & J. Jyrkämä (toim.) (2001). *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. 324 s. Vastapaino, Tampere.
- Savitch, H. (2008). *Cities in a time of terror: space, territory, and local resilience*. 267 s. M.E. Sharpe, Armonk, New York.
- Sibley, D. (1995a). *Geographies of Exclusion*. 206 s. Routledge, Lontoo.
- Sibley, D. (1995b). Families and domestic routines: constructing the boundaries of childhood. *Teoksessa* James A. & A. Prout (toim.): *Constructing and reconstructing childhood: Contemporary issues in the sociological study of childhood*. 260 s. Falmer Press, Lontoo.
- Tani, S. (2011). Oikeus oleskella? Hengailua kauppakeskuksen näkyvillä ja näkymättömillä rajoilla. *Alue ja ympäristö* 40: 2, 3–16.
- Tani, S. (2015). Loosening/tightening spaces in the geographies of hanging out. *Social & Cultural Geography* 16:2, 125–145.
- Tani, S. & O. Surma-aho (2012). Young people and the hidden meanings of the everyday: time-space path as a methodological opportunity. *International Research in Geographical & Environmental Education* 21: 3, 187–203.
- Tuan, Y. (1974). *Topophilia. A study of environmental perception, attitudes, and values*. 260 s. Prentice-Hall, New Jersey.
- Tuan, Y. (1977). *Space and place. The perspective of experience*. 226 s. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- UNESCO (2017). By youth, for youth... United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. <<http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/youth/>>. 31.3.2017.
- Valentine, G. (2004). *Public space and the culture of childhood*. 144 s. Ashgate, Aldershot.

- Valtavaara, M. & P. Neuvonen (2016). ”Häivy ulos!” – Julkinen tila on nuorille tyly, mutta nyt aikuisille opetetaan kunnioitusta. Kaleva 9.5.2016. <<http://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002900193.html>>. 31.3.2017.
- Julkaisut (2016). Valtion nuorisoneuvosto. <<https://tietoanuorista.fi/julkaisut/>>. 31.3.2017.
- Vanderbeck, R. M. & J. H. Johnson, Jr. (2000) "That's the only place where you can hang out “: Urban young people and the space of the mall. *Urban Geography*, 21:1, 5-25
- Zukin, S. (1995). *The Culture of Cities*. 338 s. Blackwell. Oxford.